

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ INSTITUTAS

TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR DIPLOMATIJOS MAGISTRO PROGRAMA

TAUTVYDAS JANUŠONIS

II kurso studentas

**ISTORINĖS VIKTIMIZACIJOS DISKURSO POVEIKIS POLITIKOS
LEGITIMACIJAI: PALESTINOS OKUPACIJOS ATVEJIS**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė: doc. dr. I. Vinogradnaitė

Konsultantas: dr. K. Andrijauskas

Vilnius, 2016

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovo išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretorės parašas)

Magistro darbo recenzentas:

.....

(v., pavardė)

Magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas *Istorinės viktimizacijos diskurso poveikis politikos legitimacijai: Palestinos okupacijos atvejis* yra:

1. Atliktas mano paties ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Tautvydas Janušonis

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Janušonis T. Istorinės viktimizacijos diskurso poveikis politikos legitimacijai: Palestinos okupacijos atvejis: Tarptautinių santykių ir diplomatijos specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė I. Vinogradnaitė, konsultantas K. Andrijauskas. – V., 2016. – 61 p.

Reikšminiai žodžiai: Izraelis, istorinė viktimizacija, Holokaustas, žydų nausėdijos, Palestinos okupacija, visuomenės nuomonės apklausos, Holokausto atminimo diena, socialinės tapatybės teorija, istorijos politika, Izraelio – Palestinos konfliktas.

Šiame darbe nagrinėjamas istorinės viktimizacijos priminimo poveikis šiuo metu daromos skriaudos pateisinimui. Konkrečiai tiriamas Izraelio naujienų srauto, primenančio Holokaustą, poveikis Izraelio žydų požiūriui į Palestinos okupaciją. Požiūris matuojamas pagal visuomenės apklausas dėl nausėdijų palaikymo nuo 2000 iki 2015 metų.

Tyrimui pritaikomos socialinės tapatybės teorijos rėmuose sukurtos teorinės prielaidos dėl žalingų veiksmų legitimavimo išaugimo veikiant istorinės viktimizacijos priminimui. Siekiant iširti šalutinius kintamuosius, galinčius daryti įtaką visuomenės nuomonei, yra tiriamas naujienų srautas ne tik Holokausto, bet ir su nausėdijomis susijusiomis temomis.

Turinys

Įvadas	6
1. Metodologija	13
2. Teorinis pagrindas	15
2.1. Socialinės tapatybės teorija	15
2.2. Istorinės viktimizacijos priminimo poveikis kolektyviam kaltės jausmui	17
2.3. Holokausto išskirtinumas tarp kitų istorinės viktimizacijos atvejų	20
2.4. Reikalingos sąlygos veiksmingam Holokausto priminimui	21
2.5. Šalutinės sąlygos, didinančios visuomenės palankumą karui ir mažinančios kolektyvinės kaltės jausmą 23	
3. Tiriamoji dalis	26
3.1. Kintamųjų operacionalizavimas	26
3.1.1. Priklausomas kintamasis – žydų požiūris į Palestinos okupaciją	27
3.1.2. Nepriklausomas kintamasis – Holokausto diskurso intensyvumas internetinėje spaudoje	28
3.1.3. Šalutiniai kintamieji – portaluose formuojama nuomonė apie nausėdijas.....	30
3.2. Kiekybinių duomenų apžvalga.....	31
3.3. Holokaustą primenantis diskursas, okupacijos palaikymas ir nausėdijos – tyrimo rezultatų vertinimas 33	
3.3.1. Palaikymo okupacijai santykis su Holokausto diskursu žiniasklaidoje	33
3.3.2. Pagrindinės abejonės dėl Holokausto diskurso poveikio visuomenei.....	38
3.3.3. Izraelio žydų palaikymas Palestinos okupacijai po <i>Yom Ha'Shoah</i> minėjimų	44
Išvados.....	46
Literatūros sąrašas	49
Summary	60

Išvadas

Izraelį galima drąsiai vadinti fenomenalia šių laikų valstybe. Remiantis David Vital mažosios valstybės apibrėžimu, kuris orientuojasi į objektyviai paskaičiuojamus kriterijus, mažesnes nei 10-15 milijonų gyventojų turinčias šalis galima laikyti mažosiomis¹. Pagal šį kriterijų, taip pat kaip ir pagal teritorijos dydį, ekonomikos apimtį ir daug kitų, Izraelis taipogi atitiktų mažosios valstybės apibrėžimą ir veikiausiai galėtų būti priskirtas tai pačiai kategorijai kaip ir Lietuva. Tačiau įvertinus, kokią įtaką ši daugeliu aspektų maža valstybė turi tarptautinei sistemai, kokį vaidmenį ji užima regione ir pasaulyje, įvertinus jos karinį pajėgumą ir daug kartų parodytą pasiryžimą panaudoti jėgą, visa tai žinant Izraelis tiesiog nebetelpa į mažosios valstybės apibrėžimą.²

Vertinant potencialias imperialistines ambicijas, būdą projektuoti Vakarų valstybių įtaką Vidurio Rytams ir panašiai, galima spėlioti, kaip nederlingoje dykynėje susikūrusi valstybė sugebėjo pasiekti regioninės galios statusą. Šiame darbe laikomasi idėjos, kad karinės galios prioritizavimas buvo vienintelis logiškas Izraelio pasirinkimas, norint išlaikyti valstybingumą priešišku valstybių apsuptyje, o nuoseklią šalies poziciją išlaikyti galėjo padėti strateginėje kultūroje susiformavęs Holokausto diskursas.³ Dėl tragiškos tautos istorijos, kurios priekyje stovi Holokaustas, žydai buvo priversti vienyti ir kartu pasitelkti visas įmanomas savigynos priemones.⁴ Jų saugumas buvo įgyvendintas per Izraelio valstybės ginkluotąsias pajėgas ir politinę vienybę krašto apsaugos klausimais. Laikui bėgant buvo sukurtas aukščiausio lygio savigynos mechanizmas su modernia kariuomene, kylančia iš visuotinės karo prievolės, paremtas masinio naikinimo ginklais ir viena moderniausių pasaulyje priešraketine gynyba.⁵ Ir visa tai buvo grindžiama valstybės vadovų retorika, kuria jie nuolatos priminė piliečiams apie tai, ką turėjo išgyventi žydai ir jog negalima leisti pasikartoti Holokaustui.⁶

Šis tyrimas turėtų būti laikomas mano bakalauriniame darbe atlikto tyrimo tęsinium. Jame buvo siekta įrodyti, kad Izraelio strateginės kultūros formuotojai nuosekliai naudojami Holokausto atminimu

¹ David Vital, „The Inequality of States: A Study of the Small Power in International Relations“, Seattle, Reykjavik: University of Washington Press, 2006, p. 81.

² Robert O. Keohane, „Lilliputians’ Dilemmas: Small States in International Politics“, *International Organization*, Vol. 23, No. 2, 1969.

³ Tautvydas Janušonis, „Holokausto vaidmuo Izraelio strateginėje kultūroje“, Bakalaурinis darbas, VU TSPMI, 2014.

⁴ Timothy Alexander Guzman, „A “Nuclear-Free Zone” in the Middle East? Why Israel will not Join the Non-Proliferation Treaty“, *Global Research*, 2013. <<http://www.globalresearch.ca/a-nuclear-free-zone-in-the-middleeast-why-israel-will-not-join-the-non-proliferation-treaty/5351738?print=1>> [Žiūrėta 2016 01 15]

⁵ Haaretz, „Who has the Mideast’s Strongest Military?“, 2014, <<http://www.haaretz.com/israel-news/1.623249>>, [Žiūrėta 2016 01 18]

⁶ Avigail Sugarman, „How Ben Gurion Got The Bomb“, *The Current: A Journal of Contemporary Politics, Culture and Jewish Affairs*, 2006

pagrįsdami esminius strateginius Izraelio interesus. Viena iš pasiektų išvadų buvo tai, jog Holokausto priminimas yra naudojamas valstybės viduje, išlaidų gynybai ir karų bei karinių operacijų pateisinimui.⁷ Holokausto priminimas, jį primenantį retorika ar visas tuo paremtas, nuoseklus diskursas minėtame darbe ir šiame yra laikoma bet kokia politikos formuotojų kalba, straipsnis, įvykis ar kita, kas skatina prisiminti šią istorinę skriaudą.

2015 metų Kneseto rinkimus laimėjo kovingai nusiteikęs Benjamin Netanyahu⁸, kuris yra linkęs dažnai naudoti, pastaruoju metu dar labiau suradikalėjusią, retoriką apie Holokaustą.⁹ Premjero perrinkimas rodo, jog Izraelio viduje skleidžiamas diskursas yra priimtinas, nors ir aiškiai nukreiptas į priešiško didinimą arabų ir Irano atžvilgiu, bei baimės dėl Holokausto pasikartojimo kūrimą. Viename iš naujausių savo pasisakymų apie Holokaustą Netanyahu peržengė tradicinę Holokausto priminimo retoriką ir žengė dar toliau, apkaltindamas tuometinį palestiniečių lyderį pasiūlius „galutinį sprendimą“: „Hitleris nenorėjo naikinti žydų tuo metu, jis norėjo juos deportuoti. Ir Haj Amin al-Husseini nuėjo pas Hitlerį ir sakė jam: „Jeigu tu juos deportuosi, jie visi atvyks čia.“ (į Palestiną) „Tai ką aš turėčiau su jais daryti?“ – paklausė Hitleris. „Sudegink juos.“¹⁰ Šis ir kiti panašūs pasisakymai parodo vis didėjančią retorikos radikalėjimą ir netgi naują jos pobūdį, kuomet ne tik primenamas Holokaustas ar bauginama jo pasikartojimo tikimybe, tačiau yra manipuliuojama istoriniais faktais susiejant praeities skriaudas su dabartiniu priešininku, šitaip dar labiau demonizuojant palestiniečius.

Šio darbo problema yra keliamas atsispiriant nuo Holokaustą primenančios retorikos naudojimo įrodymo, nes vien faktas, kad tai yra daroma, nepaaiškina, ar tokia retorika turi poveikį Izraelio visuomenės nuomonei Palestinos okupacijos klausimais ir jos palankumui Izraelio gynybos pajėgoms (angl. *Israel Defence Forces*). Taigi, nors žalinga politika prieš palestiniečius, Palestinos okupacija ir jos išraiška nausėdijų statybomis yra vertinama labai kontraversiškai ir Izraelis dėl savo veiksmų yra nuolatos smerkiamas Jungtinių Tautų, kitų tarptautinių organizacijų ir absoliučios daugumos tarptautinės bendruomenės, tokios politikos vis tiek nėra atsisakoma. Tyrimui keliamas klausimas – ar žalingos palestiniečiams politikos legitimavimui Izraelio visuomenei veikia Holokausto priminimas, sukurdamas pateisinimą Palestinos okupacijai, pasireiškiančiai per žydų nausėdijų statymą.

⁷ Janušonis.

⁸ Luke Baker, „In three-day push, Netanyahu draws right-wing votes and captures Israel election“, *Reuters*, 2015. <<http://www.reuters.com/article/2015/03/18/us-israel-election-fallout-idUSKBN0ME10120150318>> [žiūrėta 2016 01 16]

⁹ Benjamin Netanyahu, „PM Netanyahu’s Speech at the 37th Zionist Congress“, Prime Minister’s Office, 2015, <<http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Speeches/Pages/speechcongress201015.aspx>>, [žiūrėta 2016 01 16]

¹⁰ Ten pat.

Kitas sudedamasis tyrimo dalis diktuoja pati darbo problema. Pagrindinis tikslas tuomet ir yra išsiaiškinti, ar Izraelio politikos formuotojų naudojamas, bei kitaip žydų valstybės piliečius pasiekiantis Holokausto priminimas turi legitimuojantį poveikį visuomenės požiūriui į valstybės vykdomą Palestinos okupaciją. Tikslui pasiekti keliami uždaviniai, kurie atspindi ir magistrinio darbo struktūrą:

1. Pristatyti tyrime naudojamą sutapimo metodą (angl. *congruence method*). Šis metodas tiria priešastinį interpretavimą konkretaus atvejo viduje. Taip pat metodas gali pasitelkti sutapimo, proceso sekimo analizės arba abu būdus atvejui tirti. Pagrindinė sutapimo metodo idėja yra, jog tyrėjas pasitelkia teoriją ir vertina jos pajėgumą numatyti ar paaiškinti tam tikro atvejo rezultatą. Jeigu teorijos spėjimas atitinka realius atvejo rezultatus, galima teigti, jog yra didelė tikimybė, kad priešastinis ryšys egzistuoja. Šis metodas, pritaikius tinkamą teoriją, leidžia pasiekti išsikeltą pagrindinį tikslą – išsiaiškinti, ar Holokausto diskursas turi legitimuojantį poveikį. Tyrime bus vertinamas teorijos pajėgumas nustatyti, ar Holokausto diskursas turi poveikį. Jei teorijos spėjimas atitiks analizės rezultatus, galima teigti, kad priešastinis ryšys tarp Holokausto priminimo ir visuomenės palaikymo Palestinos okupacijai egzistuoja.¹¹
2. Antrasis uždavinys, kaip ir antrasis darbo skyrius, yra skirtas teorijos pristatymui. Pasirinkta socialinės tapatybės teorija ir pagrindinės jos prielaidos, teigiančios, jog grupių priklausomybė nulemia tai, kas žmonės yra. Taip pat skirtis tarp „mes“ ir „jie“ arba vidinės (angl. *in-group*) ir išorinės (angl. *out-group*) grupių.¹² Svarbiausia teorinių prielaidų dalis skolinamasi iš Michael Wohl ir Nyla Branscombe politinės psichologijos tyrimų apie istorinės viktimizacijos poveikį kolektyvinės kaltės jausmui, kuriuose teigiama, kad priminimas apie patirtą istorinę vidinės grupės skriaudą palengvina kolektyvinės kaltės jausmą dėl dabar vykdomų žalingų vidinės grupės veiksmų prieš išorinę grupę.¹³ Teorijos apie kolektyvinę kaltę ir smurtą tarp grupių yra tinkamos, nes Izraelio vykdoma politika okupuotose teritorijose yra vienas aktualiausių klausimų šiais laikais, dalinančių žmoniją į dvi stovyklas. Kolektyvinė kaltė vaidina didelį vaidmenį diskusijoje – ar žydų valstybės daroma skriauda kitai grupei yra pateisinama, pelnyta, būtina, ar tai yra perteklinių veiksmų padarinys.
3. Paskutinis uždavinys diktuoja ir trečią darbo dalį, kurioje atliekamas atvejo tyrimas naudojantis sutapimo metodu. Nusistačius priklausomo kintamojo, okupacijos

¹¹ Alexander L. George, Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, London: MIT Press, 2005.

¹² Henri Tajfel, John C. Turner, „An Integrative theory of Intergroup Conflict“, *The social psychology of intergroup relations*, 1979.

¹³ Michael J. A. Wohl, Nyla R. Branscombe, „Remembering Historical Victimization: Collective Guilt for Current Ingroup Transgressions“, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 94, No. 6, 2008. P. 1.

palaikymo, reikšmes ir atrinkus etapus, kai pastebimas išskirtinis palaikymo augimas, žiūrima, ar šie išaugimai gali būti susiję su padidėjusiu nepriklausomo kintamojo, Holokausto diskurso, veikimu. Norint iširti visuomenės nuomonės pokytį, gilinamasi į visuomenės nuomonės apklausas Izraelyje karų ir okupacijos palaikymo temomis. Norint įrodyti priežastinį ryšį, apklausų duomenys vertinami įvairiais laikotarpiais, sukuriant galimybę kontroliuoti išorinių veiksnių įtaką rezultatams. Šitaip įvertinus visus įmanomus intensyvaus priminimo ir apklausų susikirtimo etapus, ieškoma bendros tendencijos, lyginant su etapais, kuriuose Holokausto priminimo intensyvumas išaugęs nebuvo.

Tyrimo hipotezė teigia, kad Holokausto priminimo diskursas daro įtaką Izraelio žydų požiūriui į Palestinos okupaciją, legitimizuojant žalingus valstybės veiksmus arba permetant atsakomybę palestiniečiams. Kaip galima pastebėti iš tyrimo problemos, šiuo darbu siekiama suprasti, ar visuomenės palaikymas nuosekliai priešiška Izraelio politikai prieš palestiniečius gali būti iš dalies paveiktas politikos formuotojų naudojamo Holokausto diskurso. Šis darbas pirmiausiai aktualus ir yra todėl, kad gali padėti suvokti žalingos politikos tvarumo prielaidas. Remiantis tokiu tyrimu galima konkrečiai nustatyti, kaip keisis visuomenės nuomonė, vienaip ar kitaip pasikeitus politikos formuotojų diskursui. O tai savo ruožtu leistų daug geriau paaiškinti Izraelio politiką ir galbūt net prognozuoti tolimesnes perspektyvas santykiuose su palestiniečiais.

Darbai apie Izraelį ar kitas Vidurio Rytų regiono valstybes šiuo metu savaime susilaukia daug dėmesio dėl įtemptos regioninės situacijos. Todėl negalima nepaminėti ir pastarojo meto situacijos pasikeitimų Vidurio Rytų regione, kurie liečia ir Izraelį. Vienas ryškiausių – didžiųjų valstybių susitarimas su Iranu, vadinamas branduoliniu Irano sandoriu (angl. *Iran nuclear deal*). Tai yra didžiųjų valstybių susitarimas su Irano Islamo Respublika, kurio pagrindu Iranas turėtų atsisakyti branduolinės programos siekių, mainais už sankcijų panaikinimą. Dažnai analizuojamoje literatūroje, pavyzdžiui RAND korporacijos ataskaitoje, toks susitarimas vertinamas kaip reikalingas žingsnis.¹⁴ Palaikymas šiam sandoriui jaučiamas ir iš daugumos Vakarų valstybių, tačiau Izraelyje tai sutinkama itin priešiška. Tarp Izraelio elito tai net laikoma sąjungininkų išdavyste ir pasitaiko pasisakymų, teigiančių, jog Irano branduolinis sandoris veda prie Izraelio sunaikinimo. Kalbėdami apie Iraną ir jo branduolinę programą Izraelio politikos formuotojai dažnai yra linkę priminti savo tautos tragediją ir branduolinį ginklą Irano

¹⁴ Jeffrey M. Kalpow, Rebecca Davis Gibbons, „The days after a deal with Iran: Implications for the nuclear nonproliferation regime“, *RAND Corporation*, 2015.

rankose lyginti su Holokaustu.¹⁵ Kiti aktualumo suteikiantys regioniniai procesai, žinoma, sukasi apie Sirijos karą. Rusijos išitraukimas į jį, Turkijos ir Rusijos nesutarimai – visa tai yra atidžiai stebima Izraelyje. Izraelyje jaučiamas ir bendras neužtikrintumas dėl kitų Arabų pavasario padarinių ir ilgalaikio jo poveikio. Nuo to, kaip keisis Sirijos karo dinamika ir viso regiono situacija, priklausys Izraelio elgesys, strategija ir net jo lyderių diskursas.

2015 metai buvo svarbūs ir dėl nuosekliai stiprėjančios radikalių palestiniečių ir žydų konfrontacijos Jeruzalėje ir kitur. 2014 metų vasarą prasidėjusios radikalių arabų atakos vis dar nesustabdytos, ir jos tik dažnėja. Vis garsiau yra kalbama, kad vykstantys procesai yra trečioji Palestinos Intifada.¹⁶ Svarbu ir tai, kad ši Intifada nėra oficialiai paskelbta, todėl Palestina gali ir toliau aktyviai kaltinti Izraelį pažeidžiant žmogaus teises. Kartais iš Palestinos pasigirsta kaltinimai izraeliečių ginkluotosioms pajėgoms dėl karo nusikaltimų ar net etninio valymo vykdymo.¹⁷ Galbūt tokiems kaltinimams atremti ir skirta anksčiau minėta pasikeitusi Netanyahu retorika. Savo problemas dar garsiau išsakyti Palestina gali nuo 2015 metų balandžio 1 dienos, kai buvo priimta į Tarptautinį baudžiamąjį teismą.¹⁸ Šis pokytis darbu suteikia aktualumo ir yra ženklas, kad tarptautinė bendruomenė pradeda įsiklausyti į palestiniečių poziciją.¹⁹

Norint kalbėti apie Lietuvoje atliktus tyrimus panašiomis temomis, pirmiausiai reikėtų išskirti jau anksčiau minėtą bakalaurinį darbą „Holokausto vaidmuo Izraelio strateginėje kultūroje“²⁰. Jame buvo sėkmingai įrodyta, jog Izraelio politikos formuotojai, siekdami atitinkamų strateginių tikslų, nuosekliai naudojami Holokausto atminimu. Darbas rėmėsi konstruktyvistine strateginės kultūros teorija. Tyrimas vykdytas, naudojantis diskurso analizės metodais, gilinantis į pagrindinių Izraelio veikėjų pasisakymus apie Holokaustą. Darbe prieita išvadų, jog Holokausto priminimų galima rasti valstybės viduje, dialoge su sąjungininkais ir priešininkams skirtoje retorikoje. Viešojoje erdvėje

¹⁵ Aljazeera, „World leaders react to Iran nuclear deal“, 2015.

<<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2015/04/world-leaders-react-iran-nuclear-deal-150403020548163.html>> [Žiūrėta 2016 01 16]

¹⁶ James M. Dorsey, „Gaza War: New Palestinian Resolve Changes Paradigm“, *S. Rajaratnam School of International Studies*, 2014.

¹⁷ Jodi Rudoren, Somini Sengupta, „U.N. Report on Gaza Finds Evidence of War Crimes by Israel and by Palestinian Militants“, *The New York Times*, 2015, <http://www.nytimes.com/2015/06/23/world/middleeast/israel-gaza-report.html?_r=0>, [Žiūrėta 2016 01 18]

¹⁸ Inna Lazareva, „Palestinian Authority formally joins ICC – but what will it mean for Israel and PA?“, *The Telegraph*, 2015, <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/palestinianauthority/11505741/Palestinian-Authority-to-formally-join-ICC-but-what-will-it-mean-for-Israel-and-PA.html>> [Žiūrėta 2015 05 26]

¹⁹ Peter Onyango Onyoyo, „Admissibility Clause-Dilemma Facing the ICC and the Concern of War in the Gaza Strip“, *University of Nairobi, Kenya*, 2015. <<http://www.hrpub.org/download/20150510/SA4-19602615.pdf>> [Žiūrėta 2016 01 16]

²⁰ Janušonis.

Holokaustas primenamas, siekiant pateisinti dideles išlaidas gynybai ir karus, mažinti kritišką sąjungininkų požiūrį, be to, tai taip pat gali veikti ir kaip priešus atgrasyti padedantis diskursas.²¹

Toliau aptarinėjant darbui reikalingą literatūrą susiduriama su problema – yra jaučiamas didelis panašių darbų trūkumas. Nors ir egzistuoja nemažas kiekis mokslinių straipsnių ir tyrimų, kuriuose gilinamasi į Izraelio politiką, jos kaitą, santykius su palestiniečiais ir taikos procesą,²² tačiau absoliuti dauguma darbų nebando paaiškinti, kodėl pastovaus tarptautinio spaudimo susilaukianti Izraelio politika vis tiek nekinta ir nuolatinės kritikos akivaizdoje Izraelis išlieka nuoseklus Palestinos klausimais. Apie paties Holokausto diskursą ir jo vaidmenį Izraelio valstybėje darbų visgi galima rasti. Pavyzdžiui, vienas tyrimas remiasi tapatybės procesų teorija ir būtent per ją tiria Holokausto ir Izraelio žydų tapatybės konstravimo procesą. Šis tyrimas atliktas imant giluminius interviu iš vienuolikos jaunų Izraelio žydų. Interviu būdu uždavinėjant klausimus buvo aiškinamasi, kaip šie žmonės supranta etno-nacionalines tapatybes, fokusuojantis į Holokaustą, kaip tapatybę konstruojantį įvykį. Viena iš pagrindinių temų, kurios išryškėjo atliekant tyrimą, tai, jog respondentų atsakymuose Holokaustas buvo naudojamas kaip kalbinis lėšis, siekiant suprasti Izraelio ir arabų konfliktą.²³ Prie šios temos prisidėjo ir Haifos universiteto tyrėjai, kurie aiškinosi kaip palestiniečius veikia nuolatos peršamas Holokausto atminimas. Tyrimas sukasi aplink Palestinoje katastrofa laikomą Nakbah – 1948 metų dieną, kuomet į jų gyvenamąsias žemes atsikraustė žydai. Autoriai mėgina dekonstruoti manipuliacijas kolektyvine atmintimi tiek palestiniečių, tiek izraeliečių pusėje, lygina Holokaustą ir Nakbah, ir šitaip siekia prisidėti prie taikos proceso paspartinimo.²⁴

Apie Holokausto diskurso įtaką politikai rašo ir Kolumbijos universiteto mokslininkai, kurie tiria kolektyvinį Holokausto atminimą ir jo kuriamus kultūrinius suvaržymus Vokietijos politikoje. Tyrimas daro Vokietijos atvejo studiją, ir chronologiškai išskiria momentus, kuomet sprendimų priėmėjai susidūrė su vykdomos politikos suvaržymais dėl Holokausto praeities. Pateikiamas pavyzdys apie problematišką Vokietijos ir Saudo Arabijos sandorį dėl vokiškų tankų Leopard 2, kuri stipriai

²¹ Ten pat.

²² Herbert C. Kelman, "Acknowledging the Other's Nationhood: How to Create a Momentum for the Israeli-Palestinian Negotiations", *Journal of Palestine Studies*, Vol. 22, No. 1, 1992, p. 18-38.

²³ Rusi Jaspal, Maya A. Yampolsky, "Social representations of the Holocaust and Jewish Israeli identity construction: insights from identity process theory", *Social identities: Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, p. 201-224, 2011. <<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13504630.2011.558374>> [Žiūrėta 2016 01 16]

²⁴ Ilan Gur-Ze'ev, Ilan Pappé, „Beyond the Destruction of the Other's Collective Memory: Blueprints for a Palestinian/Israeli Dialogue“, *Theory, Culture and Society*, vol. 20, p. 93-108, 2003.

kritikavo Izraelis, lygindamas tai su nacių veikla. Izraelio politikos formuotojai ir visa žiniasklaida tuomet, pasitelkusi Holokaustą primenantį diskursą, sėkmingai stabdė tokio sandorio eigą.²⁵

Apie diskurso panaudojimo praktiką rašo ir vienas kontraversiškesnių autorių Norman Finkelstein, kurį būtina paminėti nagrinėjant Holokausto atminimo tematiką. Jis savo knygoje ir keliuose straipsniuose sukuria terminą „Holokausto industrija“²⁶ ir bando parodyti, kad dabartinis Holokausto priminimo diskursas yra ne praeities supratimas, o manipuliavimas dabartimi. Jo darbuose yra kritikuojamas dirbtinai kuriamas Holokausto unikalumas²⁷, taip pat parodoma, kaip JAV viduje žydų mažuma naudoja Holokausto diskursą, kad išsilaikytų aukos vaidmenyje ir tokiu būdu gerintų savo padėtį visuomenėje.²⁸

Kituose dviejuose tyrimuose gilinamasi į tai, kaip Holokausto diskursas buvo pateikiamas Izraelyje ir kokiomis konkrečiomis priemonėmis jis buvo kuriamas žydų gyvenimuose. Pirmasis, „Acoustic space: the role of radio in Israeli collective history“, aiškina, kokį vaidmenį žydų kolektyvinės istorijos formavime vaidino radijas. Televizija Izraelyje atsirado tik 1968, todėl straipsnyje rašoma, jog nuo pat valstybės sukūrimo, būtent per radiją buvo formuojama utopinė žydų valstybė ir jos piliečius vienijantis agresyvus, Holokaustu paremtas, nusistatymas bet kokiai užsienio grėsmei.²⁹ Kitas tyrimas iš dalies tęsė pradėtą darbą, ir toliau tyrė, kaip televizijos programomis, rodančiomis per Holokausto atminimo dieną, yra formuojamas Holokausto naratyvas. Jame pateikiami konkretūs pavyzdžiai, kaip yra kuriama nesibaigianti grėsmė, naudojantis konkrečiu atminimu.³⁰ Iš šių straipsnių galima spręsti, kokį svarbų vaidmenį Holokausto diskursas vaidina kiekvieno Izraelio žydo gyvenime ir kiek informacijos apie Holokaustą pasiekia kiekvieną iš jų.

Apie kritiką Holokausto diskursui ir jo reikšmę arabų valstybėse bei Irane rašoma Jeilio universiteto mokslininko straipsnyje, kuris tiria požiūrį į Holokaustą arabų žiniasklaidoje. Straipsnyje pateikiama idėja, jog 2005 metais Irano vadovo Mahmoud Ahmadinejad išsakytos Holokaustą paneigiančios mintys sukėlė tokią įniršio bangą, kad niekas net nepastebėjo, kas iš tikro buvo siekta tuo pasakyti. Autorius teigia, jog šitaip buvo norima parodyti, kad europiečių atlikti nusikaltimai Antrojo pasaulio karo metu prieš kitus europiečius turėtų būti laikomi tik pačių europiečių atsakomybe. Tai

²⁵ Jeffrey K. Olick, Daniel Levy, „Collective memory and cultural constraint: Holocaust myth and rationality in German politics“, *American Sociological Review*, Vol. 62, Nr. 6, p. 921-936, 1997.

²⁶ Norman G. Finkelstein, *The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering*, 3 leid. London: Verso, 2003,

²⁷ Norman Finkelstein, „The Holocaust Industry“, *Index on Censorship*, Vol. 29, 2 leid, 2000.

²⁸ Finkelstein, *The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering*.

²⁹ Tamar Liebes, „Acoustic space: the role of radio in Israeli collective history“, *The Hebrew University*, Jerusalem, 2006.

³⁰ Oren Meyers, Eyal Zandberg, Motti Neiger, „Prime Time Commemoration: An Analysis of Television Broadcasts on Israel's Memorial Day for the Holocaust and the Heroism“, *Journal of Communication*, vol. 59, 456-480, 2009.

nesuteikia teisės vykdyti represijas prieš palestiniečius. Dėl to arabų spaudoje yra kalbama, jog žydai atnešė Nakbah į Vidurio Rytus ir todėl patys yra lyginami su naciais. Visa analizė orientuojasi į Holokausto atminimo vaidmenį arabų spaudoje ir pastebima, jog jis vaidmuo dažnai yra menkinamas arba paneigiamas, argumentuojant tuo, jog tai yra tik žydų sukurtas konstruktas, skirtas pridengti Izraelio nusikaltimus Palestinoje.³¹

Taigi galima pastebėti, kad pačios Holokausto diskurso temos išnagrinėjimo laipsnis literatūroje yra pakankamai aukštas. Galima atrasti įvairiais pjūviais parašytų darbų, nagrinėjančių skirtingas problemas. Kartais aprašoma ir Holokausto diskurso įtaka žmonių gyvenimams ar net valstybių sprendimams. Tačiau dar nebuvo mėginimų nuosekliai empiriškai patikrinti, ar ir kokį poveikį šis diskursas turi Izraelio žydų požiūriui į Palestinos okupaciją. Todėl šiuo magistriniu darbu yra žengiama į dar neištyrinėtą politinės psichologijos ir diskursų sąveikos lauką.

1. Metodologija

Tarptautinių santykių tyrimas, kuriame teigiama apie prasmingą ilgalaikės politikos ar tam tikrų veiksnių poveikio matavimą, natūraliai kelia įgyvendinamumo abejonių. Kyla klausimai, kaip bus pašalinami greta veikiančios ir sunkiai numatomi, sunkiai ištiriami kintamieji, darantys įtaką atvejo rezultatui. Šiame darbe tyrimas dar sudėtingesnis, nes tiriamas ne politikos, bet nuolatos besikartojančio, skirtingu intensyvumu pasireiškiančio, tačiau jau dešimtmečius naudojamo diskurso poveikis. Poveikio tyrimai paprastai palieka daug vietos interpretacijoms, tačiau Holokausto diskurso atveju yra numatomas rezultatas – gana didelis visuomenės palaikymas Palestinos okupacijai. Turima ir numatoma priežastis – Holokaustą primenantis diskursas. Taigi nereikia interpretuoti, kaip žmonės paveiks vienas ar kitas pasisakymas, tačiau belieka įvertinti, ar yra ryšys tarp visuomenės palaikymo ir diskurso. Norint ištirti tokį subtilų klausimą, reikalingas subtiliems klausimams tirti naudojamas metodas.

Šiame darbe pasitelkiamas sutapimo metodas. Alexander L. George ir Andrew Bennett pateikiamas metodas detalai aprašytas knygoje, „*Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*“.³² Tai yra vidinės atvejo (angl. *within-case*) analizės metodas tiriantis priežastinį interpretavimą, į kurį gali įeiti sutapimas, proceso sekimas arba abu būdai. Šis metodas neprivalo

³¹ Stephen Wicken, „Views of the Holocaust in Arab Media and Public Discourse“, *Yale Journal of International Affairs*, 2006. <http://www.yale.edu/yjia/articles/Vol_1_Iss_2_Spring2006/wicken217.pdf> [Žiūrėta 2016 01 16]

³² Alexander L. George, Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, London: MIT Press, 2005.

vadovautis priežastine eksperimento logika. Taikant sutapimą, pirmiausiai tikslinga išsirinkti geriausiai atvejui ištirti tinkančią teoriją, kuri būtų įgali paaikškinti arba nuspėti tam tikro atvejo rezultatą. Teorija turi išreikšti santykį tarp nepriklausomo ir priklausomo kintamųjų.³³ Šiuo atveju pasirinkta istorinės viktimizacijos priminimo teorija išreiškia aiškų ryšį tarp nepriklausomo kintamojo, istorinės viktimizacijos, ir priklausomo kintamojo, žmogaus požiūrio į jo grupės kuriamą skriaudą.³⁴

Taikant metodą nuosekliai, pirmiausia reikalinga įvertinti nepriklausomo kintamojo reikšmę ir iškelti klausimą, koks rezultatas, remiantis teorija, turėtų paveikti priklausomąjį kintamąjį. Jeigu teorijos spėjimas atitinka ištirto atvejo rezultatus, galima priimti tikimybę, kad priežastinis ryšys egzistuoja.³⁵ Naudojantis sutapimo metodu, analitikas nebūtinai turi sekti visą priežastinį procesą tarp skirtingų kintamųjų, todėl šis metodas nereikalauja itin didelio duomenų apie atvejį skaičiaus. Nors proceso sekimo metodas irgi gali būti naudojamas kartu su sutapimo metodu, tačiau net ir jo nepasitelkiant ir neieškant priežastinį procesą jungiančių duomenų, tyrimo rezultatai gali būti laikomi reikšmingais.³⁶

Norint tikrai patikrinti priežastinio ryšio reikšmingumą sutapimo atveju reikia užduoti du klausimus: pirmiausia, ar užfiksuota koreliacija tarp kintamųjų yra atsitiktinė ar kylanti iš priežastinio, kintamuosius siejančio ryšio, ir antra, ar nepriklausomas kintamasis yra būtina sąlyga gauti priklausomam, bei kiek aiškinamosios ir spėjamosios galios turi nepriklausomas kintamasis. Paskutinis klausimas taip pat yra svarbus, nes nors nepriklausomo kintamojo sąlyga gali būti privaloma, jis gali mažai pasitarnauti aiškinant ar numatant galimą rezultatą.³⁷ Antrąjį klausimą galima ir reikėtų patikrinti išsirenkant kitą atvejį, kuomet nepriklausomo kintamojo reikšmė arčiausia nuliui. Šiame darbe išskiriami net keli tokie atvejai, tokiu būdu norint galutinai išsiaiškinti, ar Holokaustą primenantis diskursas keičia visuomenės nuomonę, ar ji keičiasi nepriklausomai nuo diskurso egzistavimo.

Sutapimo metodo autoriai išskiria ir dažniausiai šį tyrimo įrankį naudojant pasitaikančias problemas. Pirmiausiai tai sutapimo metodas neveikia, jeigu pasirodo, jog tiek nepriklausomas, tiek priklausomas kintamieji, abu kartu yra nulemti kito, trečio, bendro faktoriaus.³⁸ Konkrečiai šį tyrimą galėtų apsunkinti faktas, jeigu pasirodytų, jog ir Holokaustą primenantis diskursas ir visuomenės palaikymas yra nulemti realios tam tikrais laikotarpiais pasirodančios visiško sunaikinimo grėsmės. Kita problema – tai tikimybė, kad nepriklausomas kintamasis yra įtakojamas kažko iš šalies, apie ką

³³ George, Bennett, p. 181.

³⁴ Michael J. A. Wohl, Nyla R. Branscombe, "Remembering Historical Victimization: Collective Guilt for Current Ingroup Transgressions", *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 94, No. 6, 2008. P. 988.

³⁵ George, Bennett, p. 181

³⁶ George, Bennett, p. 182.

³⁷ Stephen Van Evera, *Guide to Methods for Students of Political Science*, Cornell University Press: 1997, p. 52.

³⁸ George ir Bennett, p. 185.

nebuvo kalbėta. Tokiu atveju galėtų būti, kad nepriklausomas kintamasis netektų nepriklausomos aiškinamosios galios, nes kad jis egzistuotų, reiktų žiūrėti ir į jam darančią įtaką faktorių. Galiausiai reikia patikrinti, ar Holokausto diskursas yra būtinas, norint gauti priklausomąjį kintamąjį. Išlieka tikimybė, kad yra kažkoks kitas faktorius, kuris daro įtaką žmonių palankumui, o Izraelyje naudojamas diskursas realios įtakos neturi.³⁹

Siekiant išvengti klaidų, tyrime yra išskiriamos šalutinės sąlygos, kurios galėtų daryti įtaką priklausomo kintamojo reikšmėms. Šių sąlygų reikšmės yra įvertinamos analizėje, o jas žinant, galima įvertinti kuriuo laikotarpiu jų įtakos būti negalėjo. Išvengus dažniausiai pasitaikančių problemų ir klaidų, bei tinkamai prie tiriamo atvejo priderinus teoriją, sutapimo metodas padeda nustatyti, ar egzistuoja reikšmingas ryšys tarp Holokaustą primenančios retorikos ir visuomenės palankumo Palestinos okupacijai.

2. Teorinis pagrindas

Šioje dalyje aptariami tyrimą atlikti padedantys teoriniai aiškinimai. Pirmiausia Henri Tajfel ir John Turner pagrindinės socialinės tapatybės teorijos prielaidos. Vėliau pereinama prie konkretesnių teorinių aspektų ir žvelgiama į Michael Wohl ir Nyla Branscombe eksperimento apie istorinės viktimizacijos priminimą teorines prielaidas.

2.1. Socialinės tapatybės teorija

Teorija pradama nuo esminės Tajfel ir Turner prielaidos, teigiančios, jog socialinė tapatybė yra individo savęs suvokimas pagal tai, kokiai grupei jis priklauso. 1979 metais parašytame darbe autoriai aiškino, kad grupės, kurioms priklauso individai, yra svarbus pasididžiavimo ir savigarbos šaltinis. Grupės suteikia žmonėms socialinę tapatybę – priklausymo socialiam pasauliui jausmą.⁴⁰ Socialinės tapatybės modelio sukūrimo pagrindinis tikslas buvo siekis paaiškinti tarp skirtingų grupių veikiančių elgesį. Savo tyrime autoriai norėjo nustatyti esmines sąlygas, kurios reikalingos vienos grupės nariams pradėti pozityviai vertinti savo grupę ir diskriminuoti kitą.

Socialinės tapatybės teorijoje individas turi ne vieną asmeninę tapatybę, o veikia ji formuojasi pagal tai, kokioms grupėms jis priklauso. Skirtingo masto socialiniai nutikimai gali priversti individą

³⁹ Ten pat.

⁴⁰ Henri Tajfel, John C. Turner, „An Integrative theory of Intergroup Conflict“, *The social psychology of intergroup relations*, 1979.

galvoti, jaustis ir veikti kaip skirtingo lygmens grupės nariui – į vienus įvykius jis gali reaguoti per asmeninę prizmę, į kitus kaip šeimos narys, į dar kitus – kaip valstybės pilietis.⁴¹ Neskaitant tokio asmenybės skirstymo, kiekvienas individas turi ir skirtingas socialines tapatybes, kurias formuoja priklausymas vienai ar kitai socialinei grupei.

Viena pagrindinių socialinės tapatybės teorijos prielaidų yra, kad individai visais įmanomais būdais siekia žvelgti į save pozityviai. Kaip buvo minėta, individai save suvokia per turimas socialines tapatybes, o iš to išplaukia ir teiginys, jog individai siekia savo socialinę tapatybę, vadinasi ir grupę, kuriai priklauso, matyti teigiamai. Autoriai žvelgia dar giliau ir teigia, jog geriau galvodami apie savo socialinę grupę ir turėdami priėjimą prie resursų paskirstymo, asmenys juos skirstys nevienodai, pirmenybę teikdami savo grupei. Tokiu būdu atsiranda prielaidos formuoti nelygybei, korupcijai ir kitoms iš netolygaus resursų paskirstymo kylančioms problemoms. Teorijos prielaidos sukuria galimybę individams keisti grupinę priklausomybę, tačiau mobilumas aktualesnis kalbant apie kitokias, ne tautiniu pagrindu sukurtas grupes, o šis tyrimas fokusuojasi į žydų ir palestiniečių grupes.⁴²

Taigi, remiantis socialinės tapatybės teorija, mes suskirstome pasaulį į dvi dalis, tai „mes“ ir „jie“ arba vidinė ir išorinė grupės. Po truputį judant link konkretaus šios teorijos eksperimentinio išbandymo, vertėtų detaliau aptarti palankumo vidinei grupei implikacijas. Svarbiausias aspektas čia yra tai, kad žmonės pozityviau vertina ir teikia pirmenybę tiems, kurie priklauso tai pačiai grupei kaip jie patys. Ši teorija atranda pozityvaus savo grupės vertinimo priežastis ir tai priskiria psichologiniam teigiamo išskirtinumo poreikiui. Eksperimentiniai grupių stebėjimo tyrimai parodė, kad teigiamas požiūris į savą grupę gali pasireikšti bet kokioje grupėje, nepriklausomai nuo to, kaip stipriai individas susijęs su grupe. Net atsitiktiniu būdu paskirstyti asmenys iškart pradės tapatintis su savo grupe ir ją vertinti geriau nei kitą. Žinoma, šis reiškinys dar stipresnis individams susiskirsčiusiems ne atsitiktinai, pavyzdžiui pagal kalbą, etniškumą, politines pažiūras ir panašiai. Socialinės tapatybės teorija tyrėjams padeda įvertinti santykį tarp vidinės grupės palaikymo ir išorinės grupės diskriminavimo.⁴³ Esant aiškiam pasiskirstymui grupėmis, vidinės grupės nariai laikui bėgant pradės ieškoti negatyvių išorinės grupės aspektų, kad pagerintų savo grupės įvaizdį. Autoriai teigia, kad būtent toks pasidalinimas sukuria išankstinį nusistatymą prieš kitus, kuris gali baigtis, ir daugeliu atveju baigiasi, įvairių formų rasizmu, diskriminacija, pilietiniais karais ar net etniniu valymu.⁴⁴

⁴¹ Henri Tajfel, „Social Psychology of Intergroup Relations“, *Annual Reviews Inc.* 1982, p. 8.

⁴² Tajfel, p. 12.

⁴³ Marilyn B. Brewer, „Ingroup Identification and Intergroup Conflict: When Does Ingroup Love Become Outgroup Hate?“, *Social Identity, Intergroup Conflict, and Conflict Reduction*, Oxford University Press: 2001, p. 17.

⁴⁴ Ervin Staub, „Ingroup Identification and Intergroup Conflict: When Does Ingroup Love Become Outgroup Hate?“, *Social Identity, Intergroup Conflict, and Conflict Reduction*, Oxford University Press: 2001, p. 159.

Tokios teorinės implikacijos aiškiai veda prie šio konkretaus tyrimo. Kaip buvo minėta, remiantis socialinės tapatybės teorija, vidinės grupės nariai visada ieškos būdų, kaip padaryti, kad jų grupė atrodytų geriau visomis aplinkybėmis. Ginti viešąją savos grupės nuomonę labiausiai prireikia, kai ji įsivelia į konfliktus su kitomis grupėmis. Grupei vykdant abejotinus veiksmus, darant žalą kitoms grupėms, vidinės grupės nariai stengsis pateisinti savo grupę ir apginti ją nuo kritikų. Pateisinti abejotiną vidinio rato veiklą, priklausomai nuo jos pobūdžio, kartais gali būti ypač sudėtingas darbas. Jeigu grupė vykdo žiaurius žmogaus teisių pažeidimus, karo nusikaltimus, ar nusikaltimus žmoniškumui, jos nariams, galiausiai gali pritrūkti argumentų tokios veiklos pateisinimui. Taip atsitikus, individai ieško bet kokios informacijos ir remiasi visomis priemonėmis, kurios padėtų pateisinti jų grupės veiklą ar mažinti iš atitinkamos veiklos kylančią atsakomybę. Šiam tikslui pasiekti gali būti naudojami įvairaus pobūdžio duomenys, pavyzdžiui įrodymai apie priešiškos grupės daromus nusikaltimus, kuriant įvaizdį, kad vidinė grupė tik kovoja su nusikaltėliais. Dar gali būti naudojami išorinės grupės ryšių su nusikaltėliais paviešinimai, tariami jos planai didelio masto atakoms ir panašiai. Taip pat gali būti pasitelktas savos grupės iškelimas kaip vertesnės, turinčios teisę valdyti kitas grupes, remiantis religija ar kitais įgalinančiais argumentais. Svarbu akcentuoti tai, kad iškeliant savo grupę prieš kitą, tuo pačiu yra sumenkinama kitos grupės teisė į lygų koegzistavimą. Galiausiai vienas iš savo grupę pateisinančių argumentų, kuriuo individai gali naudotis, kai reikia padidinti pozityvų grupės vertinimą, yra prisiminimas apie tai, kad vidinė grupė jau yra patyrusi labai stiprią skriaudą ir negalima leisti tam pasikartoti.⁴⁵ Konkrečiai apie tokį priminimo poveikį yra rašoma kitoje šio darbo teorinės dalies potemėje.

Socialinės tapatybės teorija ženkliai prisidėjo prie etniniu, religiniu ar rasiniu pagrindu kilusių konfliktų ir kitų neramumų supratimo. Tajfel ir Turner padeda geriau suvokti grupių elgesį ir požiūrį į kitas grupes. Jų teorija praturtina ir šio magistrinio darbo aiškinamąją galią, leisdama lengviau suvokti žydų tautos specifiką, palestiniečius ir šių grupių tarpusavio elgesį. Teorija padeda suprasti grupių požiūrį į kitas grupes, išreiškiamą nerimą dėl grupės išlikimo ir netgi jaučiamą tapatybės praradimo baimę. Bet svarbiausia yra autorių keliamos idėjos, jog norėdami pagerinti savo grupės įvaizdį dėl kitai grupei žalą darančių veiksmų, vidinės grupės nariai visada ieškos visų įmanomų būdų, o istorijoje slypintis viktimizacijos atminimas gali būti puikiai tinkantis argumentas pateisinimui pagrįsti.⁴⁶

2.2. Istorinės viktimizacijos priminimo poveikis kolektyviniam kaltės jausmui

⁴⁵ Tajfel, p. 14.

⁴⁶ Ten pat.

Didžiausią indėlį šio darbo teoriniam pagrindui suteikia Michael Wohl ir Nyla Branscombe politinės psichologijos tyrimas ir jame pateikiamos teorinės prielaidos. Autoriai tiria istorinės viktimizacijos poveikį reakcijai į dabartinę priešą. Pirmiausia svarbu pabrėžti, jog grupės turi polinkį nuolatos prisiminti praecityje patirtą skriaudą. Kita vertus, grupės yra linkusios kaip įmanoma greičiau pamiršti ir nebekalbėti apie savo pačių padarytus žalingus veiksmus kitoms grupėms.⁴⁷ Vis dėlto, kai skriauda kitai grupei yra daroma ilgą laiką, grupės nariai gali patirti kolektyvinės kaltės jausmą. Autoriai taip pat pabrėžia, kad šį jausmą jaučia net ir tie individai, kurie patys asmeniškai prie skriaudos neprisidėjo.⁴⁸

Remiantis socialinės tapatybės teorijos prielaidomis, žmonės yra linkę matyti savo grupę pozityviau.⁴⁹ Būtent todėl, kai tik įmanoma, jie stengsis nepripažinti savo grupės atsakomybės už daromą žalą kitiems arba netgi legitimuos savo grupės atliekamus veiksmus, šitaip sumažindami kolektyvinį kaltės jausmą. Pagrindinė Wohl ir Branscombe prielaida yra, jog istorinės viktimizacijos priminimas vidinės grupės nariams palengvina kolektyvinės kaltės jausmą dėl daromos skriaudos išorinei grupei, didinant norą nepripažinti savo grupės atsakomybės arba skatinant grupės veiksmų legitimizavimą.⁵⁰ Geras to pavyzdys yra žydų istorija ir dabartinis konfliktas su palestiniečiais. Nors Izraelio kariuomenė yra gerokai stipresnė už Palestinos išsivadavimo judėjimus, Izraelyje vis tiek vyrauja baimė, kad palestiniečiai žydams kelia egzistencinę grėsmę.⁵¹ Pasak tyrimo autorių, toks susirūpinimas gali būti paskatintas nesenos Holokausto patirties, nes žmonės, kurie neseniai buvo ant išnaikinimo ribos, gerokai lengviau patiki, kad jiems vėl gresia panašaus masto grėsmė.⁵²

Kaip jau minėta, asmuo nebūtinai turi dalyvauti skriaudos atlikimo procese, kad kolektyvinė kaltė būtų jaučiama. Kai vidinė grupė yra kaltinama žalos darymu kitai grupei, yra du būdai, kuriais kolektyvinės kaltės jausmas gali būti sumažintas. Pirmas – vidinės grupės nariai gali siekti mažinti arba neigti savo grupės atsakomybę už kitai grupei daromą žalą. Kitas – grupės nariai gali siekti legitimuoti ir bandyti pateisinti savo grupės veiksmus. Šitaip, net jeigu grupės atsakomybė dėl padarytos žalos yra neabejotina, pateisinus jos veiksmus, pavyzdžiui pateikiant tai kaip atsaką į išorinės grupės provokaciją, kolektyvinė kaltė gali būti sumažinta iki minimumo.⁵³

⁴⁷ Wohl, Branscombe, P. 988.

⁴⁸ Thomas Olesen, "Global Injustice Memories: The 1994 Rwanda Genocide", *International Political Sociology*, Vol. 6, 2012, p. 373-389, <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ips.12003/epdf>> [Žiūrėta 2016 01 16]

⁴⁹ Tajfel, Turner.

⁵⁰ Wohl, Branscombe, p. 988.

⁵¹ Israel Defence Forces, „Rocket Attacks on Israel From Gaza“, 2014, <<https://www.idfblog.com/facts-figures/rocket-attacks-toward-israel/>>, [Žiūrėta 2016 01 17]

⁵² Wohl, Branscombe, p. 992.

⁵³ Ten pat.

Esminė tyrimo implikacija, kad veikiant priminimui apie vidinės grupės istorinę **viktimizaciją**, šiuo metu naujam priešininkui daromi veiksmai yra daug lengviau pateisinami. Pavyzdžiui priminus žydų tautybės žmonėms apie jų padėtį nacių nelaisvėje, dabartiniai prieš palestiniečius vykdomi veiksmai gali būti daug lengviau legitimuojami kaip grynai gynybiniai, ginantis nuo dar vieno egzistencinio priešo.⁵⁴ Politinės psichologijos mokslininkų atliktas eksperimentas pateikia prielaidas, jog kolektyvinė kaltė už Izraelio kariuomenės veiksmus gali būti sumažinta dviem mechanizmais: sumenkinant atsakomybę už konfliktą arba legitimuojant Izraelio veiksmus ir siekiant parodyti, kad tai yra atsakas į palestiniečių terorą.⁵⁵

Wohl ir Branscombe atliko eksperimentą, kuris pilnai patvirtino išvardintas prielaidas. Eksperimentas buvo atliktas apklausų metodu. Kanados žydai buvo suskirstyti į dvi grupes ir abiem grupėms buvo pateikiami klausimai apie jų požiūrį į Izraelio pajėgų veiksmus okupuotose teritorijose, Palestinos okupaciją ir panašiai. Vienai grupei prieš atsakant buvo pateikiama papildoma užduotis: rodamos nuotraukos ir pateikiami vaizdžiai Holokaustą primenantys tekstai, kuriuos perskaičius buvo paprašyta apie tai parefleksuoti. Antra grupė šios užduoties negavo. Atlikus tyrimą autorių prielaidos buvo patvirtintos, nes ta grupė, kuriai buvo primintas Holokaustas, daug pozityviau vertino ir pateisino Izraelio gynybos pajėgų veiksmus Vakarų krante ir Gazos ruože. Analogiškas eksperimentas buvo atliktas ir su amerikiečiais, primenant jiems rugsėjo 11-osios atakas, o vėliau vertinant jų kaltės jausmą dėl Irako karo.⁵⁶

Taigi šis tyrimas įrodo svarų argumentą, jog istorinės viktimizacijos priminimas gali sumažinti kolektyvinės kaltės jausmą, kuris jaučiamas susiduriant su nauju priešu. Kalbant konkrečiai, tyrimas parodo, jog Holokausto priminimas žydams gali veikti kaip kolektyvinę kaltę dėl palestiniečiams daromos skriaudos mažinantis faktorius. Tyrimas pateikė konkrečių įrodymų, kad šis efektas gali pasirodyti dviem būdais: mažinant grupės atsakomybę dėl daromos žalos arba didinant smurto prieš kitą grupę legitimavimą. Tačiau tai, kad prielaidos veikia apklausų metu apklausus nedidelį skaičių žydų, dar neįrodo, kaip tai galėtų veikti visos valstybės mastu, kai egzistuoja daug sunkiai kontroliuojamų faktorių. Todėl toliau būtent tai ir yra bandoma iširti šiame darbe. Pasinaudojant Wohl ir Branscombe tyrimo aiškinamąja galia ir pritaikant ją Izraeliui, bandoma išsiaiškinti, kaip Holokausto priminimas veikia visų Izraelio žydų nuomonę.

⁵⁴ Herbert C. Kelman, „The Israeli-Palestinian Peace Process and Its Vicissitudes: Insights From Attitude Theory“, *American Psychologist*, Vol. 62, No. 4, p. 287-303, 2007.

⁵⁵ Wohl, Branscombe, p. 1004.

⁵⁶ Ten pat.

2.3. Holokausto išskirtinumas tarp kitų istorinės viktimizacijos atvejų

Istorinės viktimizacijos priminimo eksperimentuose ir teorinėse prielaidose yra pasitelkiami skaudžiausi ir stipriausi sukrėtimai dalyvaujančių grupių istorijose. Amerikiečiams primenama apie Pearl Harboro karinio laivyno bazės užpuolimą 1941 metais arba 2001 metų rugsėjo 11-osios atakas Niujorke ir Vašingtone, o Kanados žydams buvo primenama apie Holokaustą. Istorinių viktimizacijos atvejų įtaką dabartiniam kaltės jausmui galima mėginti kategorizuoti pagal originaliai jų sukurtą atgarsį, mastą, istorinės neteisybės formavimą ir panašius kriterijus. Pirmiausiai į akis krenta objektyvūs ir paprasčiau palyginami naudojamų priminimų skirtumai. Netikėtos Japonijos imperijos atakos prieš JAV karinę bazę Havajuose metu buvo patirti milžiniški nuostoliai laivynui ir buvo rimtai sudrebtos Amerikos pozicijos Ramiajame vandenyne. Nors tai ir yra laikoma viena pagrindinių priežasčių, paskatinsusių JAV įsijungimą į Antrąjį pasaulinį karą, pagal žūčių skaičių⁵⁷ Pearl Harboro ataka per daug nesiskyrė nuo kitų šio karo mūšių. Net jeigu karas tarp JAV ir Japonijos tuo metu dar nebuvo paskelbtas, faktas, kad beveik visi žuvę buvo kariškiai, sukuria tam tikrą normalizavimo būseną, nes "teisingo karo" metu karinio personalo aukos yra priimtinos, o civilių aukų turėtų būti vengiama.⁵⁸ Kitas eksperimente naudojamas viktimizacijos įvykis yra daug šviežesnis, ir dauguma žmonių, kuriems apie tai primenama, gali patys prisiminti savo patirtį, kur buvo, ką veikė ir, galbūt, artimuosius, kuriuos prarado per rugsėjo 11-osios teroro išpuolius. Abi atakos prieš Ameriką buvo netikėtos ir nusinešė panašų skaičių gyvybių, tačiau rugsėjo 11-tąją galima išskirti tuo, kad ataka įvyko pačioje šalies širdyje, o jos aukos buvo daugiausiai civiliai asmenys savo darbo vietose, niekam nekėlę tiesioginės grėsmės. Taigi jei viktimizacijos stiprumą matuosime pagal išpuolių sukurtą neteisybės mastą, nekaltų aukų skaičių, tai 2001 metų atakos turėtų turėti ženkliai didesnę įtaką.

Trečiąją autorių naudojamą viktimizacijos priminimo atvejį, pagal sukrėtimo vidinei grupei dydį, sunku lyginti su amerikiečių patirtomis traumomis. Holokaustas iki dabar yra laikomas pagrindiniu žydų tapatybę ir žydų valstybės strateginę kultūrą formuojančiu įvykiu. Tai buvo institucionalizuotas ir sistemiškas nacių režimo ir su juo kolaboravusių asmenų vykdytas žydų tautybės žmonių persekiojimas ir žudymas. 1933 metais į valdžią Vokietijoje atėję naciai tikėjo, kad vokiečių tauta yra pranašesnė už kitas, o žydus laikė grėsme rasinei vokiečių bendruomenei.⁵⁹ Holokausto metu,

⁵⁷ The National WWII Museum, "Remembering Pearl Harbor: A Pearl Harbor Fact Sheet", <<http://www.nationalww2museum.org/assets/pdfs/pearl-harbor-fact-sheet-1.pdf>> [Žiūrėta 2016 04 16]

⁵⁸ William Eckhardt, „Civilian Deaths in Wartime“, *Security Dialogue*, vol. 20, no. 1, 1989. P. 89

⁵⁹ Holocaust Encyclopedia, „Introduction to the Holocaust“, <<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005143>>, [Žiūrėta 2016 02 21]

vos per keletą metų, buvo išnaikinti šeši milijonai žydų, kas sudarė du trečdalius visos Europos žydų populiacijos ir beveik 36 procentus viso pasaulio žydų.⁶⁰

Lyginant šį viktimizacijos atminimą su kitais, kurie naudojami eksperimente su amerikiečiais, pasirodo ryškus skirtumas tarp neteisybės masto, grynojo aukų skaičiaus ir ypač procentinio aukų skaičiaus. Pavyzdžiui didžiausio teroro išpuolio pasaulyje metu žuvo beveik trys tūkstančiai amerikiečių ir tai sudaro maždaug vieną šimtą procento visos JAV populiacijos. Kai tuo tarpu Holokausto metu žuvo maždaug du tūkstančius kartų daugiau žydų – virš trečdaliu viso pasaulio žydų populiacijos. Neteisybę didina ir tai, kad buvo naikinami visi, be jokios atrankos – visi civiliai, vyrai, moterys ir vaikai. Dėl to žydų patirta istorinė skriauda yra išskirtinė – Holokausto priminimas jiems iš tiesų primena apie metą, kai jų tauta buvo netoli visiško išnykimo slenksčio, o likęs civilizuotas pasaulis ilgą laiką tik stebėjo iš šono ir nesiėmė ryžtingų veiksmų. Galiausiai poveikio tokios istorinės viktimizacijos priminimui turėtų pridėti ir tai, kad veikiausiai visi žydai į tai gali žvelgti per savo asmeninę patirtį. Visi turi giminių ar draugų, kurie tapo šio nusikaltimo aukomis, nepaliestų tiesiog neliko.⁶¹ Akademinėje literatūroje yra sutariama, kad Izraelio valstybės saugumo klausimai yra ženkliai įtakojami šios istorinės viktimizacijos patirties, nes žmonės, kurie neseniai būna susidūrę su grėsme būti išnaikintiems, mažesnes dabartines grėsmes gali daug lengviau pradėti laikyti pasikartojančiais egzistavimui grasinančiais pavojais.⁶²

Iš viso to tiesiogiai seka, kad būtent Holokausto, kaip neseniai buvusios egzistencinės grėsmės priminimas, daro didžiausią poveikį žydų mąstymui ir dabartinių grėsmių suvokimui. Ir jeigu eksperimentų metu reikšmingą poveikį darė tokios viktimizacijos kaip Pearl Harboro priminimas, natūralu, kad Holokaustas visais atvejais turės ne mažesnę poveikį.

2.4. Reikalingos sąlygos veiksmingam Holokausto priminimui

Michael Wohl ir Nyla Branscombe tiek bendruose, tiek atskirai darytuose tyrimuose, bei naudojantis kitų autorių aiškinimais, galima surasti keletą skirtingų sąlygų, kurios reikalingos, kad viktimizacijos priminimas būtų pakankamas kolektyvinės kaltės mažinimui (1. Paveikslas). Darbo teorinėms prielaidoms sutvirtinti pateikiamos dvi sąlygos. Pirmoji, išskirtinė – tai, jog istorinė

⁶⁰ Jewish Virtual Library, „Vital Statistics: Jewish Population of the World“, <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/jewpop.html>> [Žiūrėta 2016 04 16]

⁶¹ Dani Rowland-Klein, Rosemary Dunlop, „The Transmission of Trauma across Generations: Identification with Parental Trauma in Children of Holocaust Survivors“, Australian & New Zealand Journal of Psychiatry, vol. 32, no. 3, 1998.

⁶² Herbert C. Kelman, „Acknowledging the Other’s Nationhood: How to Create a Momentum for the Israeli-Palestinian Negotiations“, Journal of Palestine Studies, Vol. 22, No. 1, 1992, p. 34.

viktimizacija turi poveikį visai grupei. Panašiai stiprų poveikį tokio pobūdžio priminimas turi tiek įvykiuose dalyvavusiems ar stipriai paveiktiems, tiek ir tiesiogiai nenukentėjusiems individams. Politinėje psichologijoje egzistuoja tyrimų, įrodančių, jog, tiek tiesiogiai patyrę Holokausto sukeltas kančias, tiek ir išvengę tiesioginio jų poveikio, prisimindami savo grupės patirtą traumą, žydai rodo panašiai stiprią emocinę reakciją.⁶³

Tai patvirtina ir amerikiečių psichologų tyrimas apie žmonių emocines reakcijas po Rugsėjo 11-tosios įvykių. Jo išvadose teigiama, jog jaučiama panašaus dydžio trauma bendraujant su žmonėmis, kurie tiesiogiai nukentėjo nuo teroro išpuolių, buvo sužeisti ar prarado artimuosius ir su tais, kurie nebuvo tiesiogiai paliesti – gyveno ir dirbo kituose miestuose ir nepažinojo nei vieno iš žuvusiųjų.⁶⁴ Kaip ir kolektyvinės kaltės atveju, grupės nariai neturi būti paliesti praeities traumos, kad būtų sukelta emociškai stipri reakcija, kai trauma yra jiems vėl primenama. Prie konkretaus tyrimo ši sąlyga prisideda tuo, jog parodo, kad žydų tautai Holokausto priminimas turėtų veikti visus, net ir jaunąją kartą, praėjus daug laiko po tragedijos. O jeigu diskursas veiktų tik Holokaustą išgyvenusius žmones, diskurso naudojimas su laiku prarastų prasmę, nes paveiki auditorija nuosekliai mažėtų.

Michael Wohl ir Nyla Branscombe eksperimento būdu taip pat išsiaiškino, jog norint, kad viktimizacijos priminimas mažintų kolektyvinę kaltę, turėtų būti primenama išskirtinai tik apie tos pačios grupės patirtą traumą.⁶⁵ Remiantis tokiu aiškinimu, priminimas žydų grupei apie Ruandos genocidą neturėtų prisidėti mažinant kolektyvinės kaltės jausmą. Taip pat, nors kai kurie mokslininkai daro prielaidą, kad dėl Holokausto masto ir išskirtinumo, jo priminimas galėtų turėti įtakos ir kitoms grupėms, tačiau tyrimas parodė, kad Kanados krikščionių bendruomenė dėl Holokausto priminimo nepakeitė požiūrio į žydų veiksmus Palestinoje ir pateisinimas nuo to nei kiek nepadidėjo.⁶⁶ Šiuo aspektu galima būtų remtis atsakant į dažnai viešojoje erdvėje pasigirstančius teiginius, jog Izraelio vyriausybė ir patys Amerikos žydai dažnai naudojami Holokausto priminimu, siekdami pasiteisinti prieš JAV sprendimų priėmėjus dėl nejudančio taikos proceso.⁶⁷ Galbūt ir yra bandoma tuo naudotis, tačiau Wohl ir Branscombe tyrimas aiškiai parodė, jog amerikiečiams tai įtakos neturėtų daryti.

Taigi iš keleto autorių pateiktų sąlygų, kurios reikalingos Holokausto priminimo veikimui suprasti, čia išskiriamos dvi svarbiausios – istorinės viktimizacijos jausmas, apimantis visą vidinę

⁶³ Rachel Yehuda, et al. „Low Cortisol and Risk for PTSD in Adult Offsprings of Holocaust Survivors“, *Journal of Psychiatry*, 157:8, 2000, p. 1252-1259, <<http://ajp.psychiatryonline.org/doi/pdf/10.1176/appi.ajp.157.8.1252> > [Žiūrėta 2016 04 16]

⁶⁴ Heidi A. Wayment, „It Could Have Been Me: Victims and Disaster-Focused Distress“, *Society for Personality and Social Psychology*, Vol. 30, No. 4, 2004, p. 515-528, <<http://psp.sagepub.com/content/30/4/515.full.pdf> > [Žiūrėta 2016 04 16]

⁶⁵ Wohl, Branscombe, p. 998.

⁶⁶ Ten pat.

⁶⁷ Janušonis, p. 41.

grupę, ir tai, jog kolektyvinės kaltės mažinimui gali veikti tik tos pačios grupės istorinės viktimizacijos priminimas.

2.5. Šalutinės sąlygos, didinančios visuomenės palankumą karui ir mažinančios kolektyvinės kaltės jausmą

Egzistuoja keletas skirtingų metodų, kuriuos galima pasitelkti norint padidinti žmonių palankumą karui ar žalos prieš kitą grupę darymui (1. Paveikslas). Todėl siekiant kiek įmanoma geriau kontroliuoti tokius šalutinius kintamuosius, kurie gali daryti įtakos tyrimo rezultatams, pirmiausia reikėtų išskirti akademinėje literatūroje dažniausiai minimas karo pateisinimo strategijas ar toleravimo didinimo būdus. Didelis skaičius įvairių palankumo karui didinimo metodų toliau yra suskirstytas į šešias grupes.

Pirmasis būdas (a) – tai pateikti kitos grupės puolimą kaip neišvengiamą ir neatidėliotiną įvykį, kuriam ta grupė ilgai ruošėsi, šiuo metu ji yra pasirengusi, ir tas puolimas neabejotinai įvyks artimiausiu metu. Toks metodas paprastai naudojamas norint sukurti pretekstą išankstiniam smūgiui (angl. *pre-emption*), kuris, esant pakankamam patvirtintų duomenų skaičiui apie priešą pasirengimą pulti, tarptautinėje teisėje gali net būti pateisinamas kaip savigyna.⁶⁸ Preteksto išankstiniam smūgiui kūrimas paprastai turėtų susidėti iš žvalgybinių duomenų pateikimo apie priešą pajėgų mobilizaciją arba kitokiais būdais formuojamos nuomonės, teigiant, kad priešas yra moraliai pasirengęs pulti ir tikrai puls bet kurią akimirką. Suveikus tokiam metodui, visuomenės palaikymas, bent jau trumpuoju laikotarpiu, turėtų būti maksimalus.

Antrasis būdas (b) yra priešiškos grupės karinių galimybių didėjimo išpūtimas, siekiant parodyti, kad anksčiau ar vėliau priešas bus stipresnis ir galingiausias vis tiek užpuls. Šiuo atveju kuriamas pateisinimas karui be konkrečių žvalgybos duomenų, kurie rodytų apie neatidėliotiną grėsmę, bet remiantis informacija apie ilgalaikius priešą ketinimus ir gerėjančiomis sąlygomis juos įvykdyti. Taip kuriamas palankumo didinimas, siekiant suduoti prevencinį smūgį (angl. *prevention*), kuris dažniausiai prasilenkia su tarptautinės teisės normomis.⁶⁹ Andrew Calabrese iš Kolorado universiteto savo tyrime pasakoja apie tai, kaip Amerikoje buvo kuriamas pateisinimas kariniams veiksams Irake. Nuomonės formavimas buvo pradėtas Irako nusistatymo prieš JAV demonstravimu. Buvo nuolatos peršama mintis, kad Irakas anksčiau ar vėliau puls Jungtines Valstijas, iškart kai tik turės tam pakankamai

⁶⁸ Niaz A. Shah, „Self-defence, Anticipatory Self-defence and Pre-emption: International Law’s Response to Terrorism“, *Journal of Conflict and Security Law*, Vol. 12, no. 1, 2007, p. 97.

⁶⁹ Michael Bothe, „Terrorism and the Legality of Pre-emptive Force“, *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 2, 2003, p. 228.

pajėgų, ir vienintelis būdas tam užkirsti kelią yra tik pulti pirmiesiems.⁷⁰ Tam buvo pasitelkiamas ir nuolatinis Irako režimo ryšių išskėlimas su Rugsėjo 11-tosios atakos architektais Al-Qaeda. Nors tai įrodantys faktai buvo gan migloti, nuolatinis šių ryšių akcentavimas ir skleidimas per visas informacijos priemones privedė prie to, jog žmonėms nebebuvo svarbu, ar tai tiesa, ar ne. Visus geriausiai įtikino argumentas, kad tiek Saddam Hussein, tiek Osama Bin-Laden yra suvienyti bendro tikslo – sunaikinti JAV. Todėl šikart niekas nenori laukti, kol priešas sustiprės tiek, kad užpultų ir būtina pulti pirmiesiems. Paskutinė pateisinimo spraga buvo faktas, kad Irakas konvencinėmis priemonėmis dar ilgai nebūtų sugebėjęs net pasiekti JAV gyventojų, o ką jau kalbėti apie realią grėsmę. Tai buvo ištaisyta, pateikus žvalgybos ataskaitą apie neva turimus masinio naikinimo ginklus.⁷¹

Trečiasis būdas (c) palankumui didinti – tai karinių veiksmų teisinimas, suformuojant būtinybę gelbėti nekaltus žmones. Pavyzdžiui, vienas iš operacijos Irake tikslų buvo įvardijamas kaip kraugeriško režimo priespaudoje esančių gyventojų gelbėjimas, o tvirtesniai pagrindimui sukurti pati operacija vėliau buvo pavadinta „Irako laisvės“ (angl. *Operation Iraqi Freedom*) operacija. Bene dažniausiai šiuo būdu naudojasi Rusijos Federacija Vladimiro Putino valdymo metu. Dauguma labiausiai abejones keliančių šios valstybės karinių kampanijų ir buvo teisinamos būtent siekiu apsaugoti rusiškai kalbančias mažumas nuo vietos vyriausybių priespaudos.⁷²

Dar vienas naudojamas metodas, tai kitos grupės nužmoginimas (d). Bene tinkamiausi nužmoginimo istorijoje pavyzdžiai sukūrė prielaidas žydų ir Ruandos genocidams, nes kai išorinė grupė nebelaikoma žmonėmis, nebelieka ir jokio gailesčio juos žudant.⁷³ Tokiu būdu nebūtinai bandoma sulaukti visuomenės pritarimo, bet galima ir tiesiogiai sumažinti kolektyvinės kaltės jausmą, kuris būtų jaučiamas darant žalą žmonėms. Pavyzdžiui, Irako karo atveju palankumas karui buvo kuriamas rodant paties režimo žiaurumą. Delegitimizuojant Saddam Hussein elitą ir kariuomenę buvo sėkmingai kuriama prielaida teisingam ir pateisinamam smurtui prieš juos. Pats diktatorius ir jo artimiausia aplinka ilgą laiką taip pat buvo demonizuojami, o valstybė įtraukta į „blogio ašies“ šalių grupę, tokiu būdu keliant istorines analogijas net su Antruoju pasauliniu karu.⁷⁴

⁷⁰ Andrew Calabrese, „Casus Belli: U.S. Media and the Justification of the Iraq War“, *Television New Media*, vol. 6, no. 2, 2005, p. 156,

⁷¹ Calabrese, p. 157.

⁷² Robert Coalson, „Putin Pledges to Protect All Ethnic Russians Anywhere. So, Where are they?“, *Radio Free Europe*, 2014, <<http://www.rferl.org/content/russia-ethnic-russification-baltics-kazakhstan-soviet/25328281.html>>, [žiūrėta 2016 03 05]

⁷³ UN News Centre, „Genocide begins with ‚dehumanization‘: no single country is immune from risk, warns UN official“, 2014, <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=49556#.VtrDrpx9670>>, [žiūrėta 2016 03 05]

⁷⁴ Luisa Martin Rojo, „Division and Rejection: From the Personification of the Gulf Conflict to the Demonization of Saddam Hussein“, *Discourse Society*, Vol. 6, no. 1, 1995, p. 57.

Penktasis būdas (e) didinti visuomenės palankumui karo metu susideda iš tokių taktikų, kaip tiesioginis kaltės neigimas, atsiribojimas nuo smerktinų įvykių, įvairaus pobūdžio pasiteisinimai ar kritikos perfrazavimas, suteikiant jai kitą prasmę.⁷⁵ Tai vieni primityviausių, tačiau ir vieni veiksmingiausių retorinių metodų savo tikslui pasiekti. Kaltės neigimas, atsiribojimas ir kiti išvardyti elementai, net ir esant aiškiems įrodymams, dažnai yra pakankami sukurti alternatyviai tiesai, kuria gali naudotis vidinės grupės nariai, siekdami mažinti savo kolektyvinės kaltės jausmą. Nes, kaip jau minėta anksčiau, iškilus grėsmei grupės moralei, jos nariai visomis priemonėmis ieškos būdų, kaip pateisinti savo grupės veiksmus, ir net šios gan paprastos priemonės gali būti pakankamos kolektyvinės kaltės jausmui susilpninti.

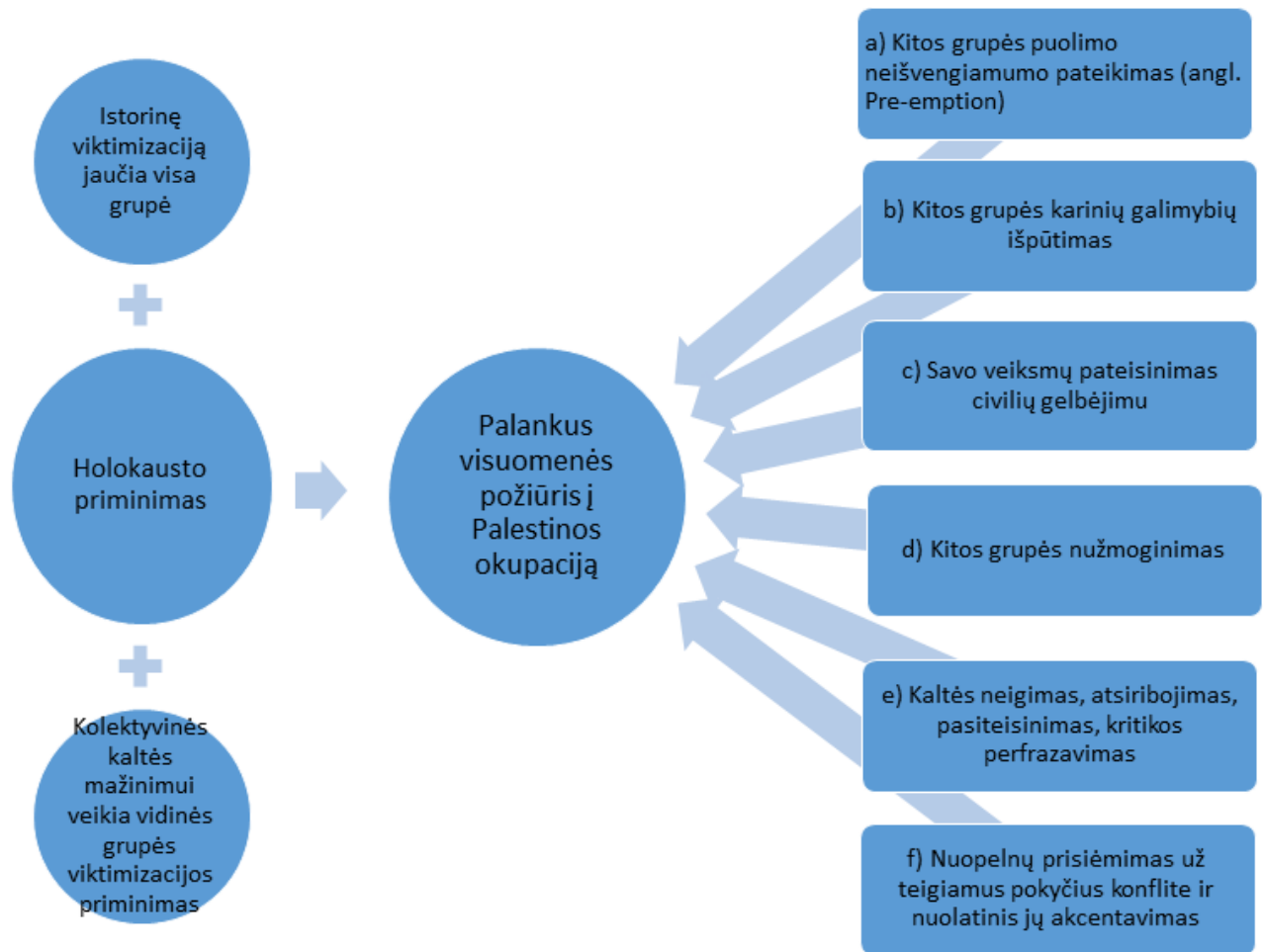
Ir paskutinis naudojamas būdas – tai (f) nuopelnų už teigiamus įvykius prisiėmimas sau ar jau gautų nuopelnų masto didinimas. Tai gali būti ir yra labai dažnai naudojama įvykus sėkmingam ugnies nutraukimo susitarimui, susitarus dėl humanitarinio koridoriaus ar net taikos proceso. Visos pusės siekia savo piliečiams parodyti, kad jų daroma veikla yra pozityvi ir atneša teigiamus pokyčius kelyje link taikos. Todėl, jeigu paliaubų yra nesilaikoma, automatiškai yra kaltinama kita pusė ir pateisinimas tolimesniems kariniams veiksams natūraliai didėja. Taip pat ir grupė, kuri iš tikrųjų daugiausiai prisidėjo prie teigiamų pokyčių konflikte, sieks įvairiais būdais dar pagerinti savo įvaizdį, pavyzdžiui, akcentuodama, kiek daug žmonių gyvybių ar resursų jiems kainavo šios taikos įgyvendinimas.⁷⁶

Taigi žinant šiuos šešis būdus, kuriais paprastai yra bandomas gauti žmonių pritarimas, tyrimo eigoje galima geriau kontroliuoti, kuriais atvejais visuomenės palankumą veikia Holokausto priminimas ir kuriais atvejais išoriniai kintamieji.

⁷⁵ Ben D. Mor, „Accounts and impression management in public diplomacy: Israeli justification of force during the 2006 Lebanon war“, *Global Change, Peace and Security*, 21:2, 2009, p. 231.

⁷⁶ Ten pat.

1. Paveikslas. Sąlygos, kad veiktų Holokausto priminimas ir šalutiniai kintamieji, galintys daryti įtaką visuomenės požiūriui į Palestinos okupaciją.

Šaltinis: autoriaus surinktos informacijos duomenys.

3. Tiriamoji dalis

Tyrimas pradedamas nuo aiškaus kintamųjų apibrėžimo ir jų matavimo įvertinimo. Nusakomos kintamųjų reikšmės, matavimo būdai, paieškos metodai. Vėliau apžvelgiami surinkti duomenys ir išskiriami reikalingi etapai. Dėmesį labiausiai atkreipiantys pokyčiai duomenyse yra tiriami ir aiškinami įvairiais pjūviais ir galiausiai aptariami įvertinant tyrimo rezultatus.

3.1. Kintamųjų operacionalizavimas

Šio darbo tiriamąją dalį tikslingiausia pradėti nuo naudojamų kintamųjų apibrėžimo ir jų pasirinkimo logikos pristatymo. Priklausomas kintamasis šiuo atveju yra Izraelio žydų palaikymas ir pritarimas okupacijai. Nepriklausomas kintamasis yra Holokausto diskurso populiarumas, arba tiksliau, Holokausto priminimų kiekis ir intensyvumas Izraelio spaudoje. Taip pat jau anksčiau minėti šalutiniai kintamieji, galintys daryti poveikį visuomenės nuomonei apie okupaciją, pirmoje lentelėje pateiktais būdais.

3.1.1. Priklausomas kintamasis – žydų požiūris į Palestinos okupaciją

Priklausomas kintamasis pasirinktas atsižvelgiant į tyrimą paremiančius teorinius aiškinimus apie kolektyvinės kaltės jausmo, dėl žalos darymo kitai grupei, mažėjimą, veikiant priminimui apie istorinę žalą, kurią patyrė vidinė grupė.⁷⁷ Siekiant įvertinti žmonių požiūrį į dabartinį žalos darymą kitai grupei, buvo pasirinktas nuolatinis ir ilgalaikis žalos darymą atspindintis įrankis – okupacija. Okupacijos žalą galima matuoti skirtingais pjūviais, pradedant tokiais objektyviais kriterijais kaip aukų skaičius ar našta ekonomikai, baigiant okupacijos poveikiu okupuotos valstybės suverenitetui ir savęs valdymui, ar kolektyvinės traumos ir ilgalaikių psichologinių padarinių kūrimui.⁷⁸ Tačiau viena aišku, okupacija – bene geriausiai vienos grupės daromą žalą kitai atspindintis kriterijus.

Iki dabar trunkanti Palestinos okupacija prasidėjo po 1967 metų „Šešių dienų karo“, kuomet Izraelis iš Jordanijos ir Egipto atplėšė didelius teritorinius plotus, tarp kurių buvo palestiniečių gyvenami Vakarų krantas ir Gazos ruožas.⁷⁹ Iškart po karo okupuotų teritorijų aukštumose Izraelio kariuomenė pradėjo įrenginėti karinius postus, kurių paskirtis buvo įtvirtinti kontrolę, iš anksto pranešti apie priešo pajėgų puolimą ir apsunkinti priešišku pajėgų judėjimą vykstant karui. Laikui bėgant aplink karinius postus pradėjo kurtis žydų gyvenvietės, kurioms plečiantis buvo pradamas vykdyti savotiškas slenkantis teritorijos užėmimas. Tokiu būdu per keletą metų daugelis kariuomenės postų tapo gausiai apgyvendintomis nausėdijomis. Nausėdijos buvo dosniai remiamos žydų nevyriausybinų organizacijų iš viso pasaulio bei pačios Izraelio vyriausybės. Nuo Palestinos okupacijos pradžios nemaža dalis Izraelio vyriausybių sparčiai didino nausėdijų skaičių, rėmė statybas ir skatino naujakurių kraustymąsi.⁸⁰ Statant nausėdijas neretai tekdavo griauti palestiniečių gyvenvietes ir konfiskuoti jų žemes, o dėl atsiradusių perskyrų tarp vietinių palestiniečių ir nausėdijų gyvenviečių dažnai kildavo

⁷⁷ Wohl, Branscombe, p. 998.

⁷⁸ Ahmad M. Baker, „The psychological impact of the Intifada on Palestinian children in the occupied West Bank and Gaza: An exploratory study“, *American Journal of Orthopsychiatry*, Vol. 60, 1990, p. 498.

⁷⁹ Richard B. Parker, *The Six-Day War: A Retrospective*, University Press of Florida, 1996.

⁸⁰ Mark A. Tessler, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Indiana University Press, 1994, p. 523.

kruvini susirėmimai. Į šį konfliktą vėliau įsitraukė tiek vienos, tiek kitos pusės teroristinės organizacijos ir sukarintos grupuotės. Pagaliau pačios nausėdijos ir jų gyventojų vykdomas smurtas prieš palestiniečius tapo ne tik visos okupacijos ir skriaudos simboliu, bet tai tapo pagrindine priemone teritorijos kontrolei ir okupacijai vykdyti.⁸¹ Būtent dėl to visi Palestinos lyderiai nuolatos pabrėždavo, jog joks taikos procesas nėra įmanomas, jeigu Izraelis neišardys, arba bent jau nesustabdys nausėdijų plėtros.⁸²

Taigi žydų požiūris į nausėdijas atspindi ir jų nuomonę apie žalos darymą palestiniečiams. Šiuo konkrečiu atveju žydų požiūris į Palestinos okupaciją matuojamas pagal visuomenės nuomonę, išreiškiamą apklausose. Norint tiksliausiai įvertinti Izraelio žydų daromos skriaudos palestiniečiams pateisinimą, pasitelktos kas ketvirtį daromos visuomenės nuomonės apklausos, kurias atlieka Harry. S. Truman tyrimų institutas taikos progresui, esantis Jeruzalės hebrajų universitete, bei Palestinos centras politikos ir apklausų tyrimams, bendradarbiaujant su Konrad Adenauer Stiftung fondu. Iš visų apklausose pateikiamų klausimų pasirinktas vienintelis klausimas, įvertinantis palaikymą daromai skriaudai, kuris apklausose buvo užduodamas beveik penkiolika metų po du arba keturis kartus per metus, vos su keliomis išimtimis ir pertraukomis. Apklausose užduodamas klausimas – „Kaip stipriai jūs esate už ar prieš daugumos žydų nausėdijų išskeldinimą iš okupuotų teritorijų, remiantis taikos susitarimu su palestiniečiais?“ Žalingos veiklos palaikymui čia atstovauja žydai, pasirinkę variantus „prieš“ ir „labai prieš“ nausėdijų išskeldinimą, nes tuo jie išreiškia palaikymą jau dažnai viso konflikto simboliu laikomoms žydų nausėdijoms.

3.1.2. Nepriklausomas kintamasis – Holokausto diskurso intensyvumas internetinėje spaudoje

Nepriklausomo kintamojo – Holokausto priminimo intensyvumo – matavimo būdas pasirinktas norint atrasti labiausiai Izraelio viešajame diskurse pagarsėjusius ir daugiausiai dėmesio susilaukusius įvykius ir jų nulemtus etapus, kai apie Holokaustą buvo rašoma daugiausiai. Šis pasirinkimas buvo atliktas įvertinus tai, kad šalies spaudoje yra nušviečiami visi valstybėje svarbūs įvykiai, ar tai būtų kariniai konfliktai ir operacijos, terorizmas, Irano grėsmė, taip pat yra plačiai ištransliuojami ir išsamiai aptariami visi svarbiausi valstybės vadovų pasisakymai, diskusijos Knesete, priimti įstatymai, minimos šventės ir panašiai. Užuoat pasirinkus tik vieną iš būdų, pavyzdžiui stebėti tik Izraelio ministrų

⁸¹ Laurence S. Hanauer, “The path to redemption: Fundamentalism Judaism, territory, and Jewish settler violence in the West Bank”, *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 18, 1995, p. 262.

⁸² Avi Issacharoff, “Palestinians say no peace talks without settlement curbs”, *Ha’aretz*, 2010, <
<http://www.haaretz.com/israel-news/palestinians-say-no-peace-talks-without-settlement-curbs-1.316755>> [Žiūrėta 2016-04-13]

pirmininkų kalbas tam tikromis progomis, šiame darbe pasirinkta žiniasklaidos naujienų lauko turinio analizė, pro kurią neprasprūsta jokie įsimintini įvykiai. Tokia analizė, naudojantis tinkamais raktažodžiais, leidžia pastebėti straipsnių kiekio tam tikromis temomis pasikeitimus ir pozicijos šiomis temomis kaitą atitinkamu laikotarpiu.

Turinio analizei pasirinkti trys internetiniai Izraelio naujienų portalai: „Ha‘aretz“, „Arutz Sheva“ (angl. *Israel National News*) ir „Jewish Telegraphic Agency“. Portalai buvo atrenkami pagal kalbą – visi jie spausdina straipsnius anglų kalba, nors kai kurie turi skiltis rusų ir hebrajų kalbomis. Čia svarbu paminėti, kad didelė dalis Izraelio gyventojų yra neseniai atvykę imigrantai, kurie dažnu atveju dar nespėjo išmokti hebrajų kalbos. Todėl naujienų laukas anglų ir rusų kalbomis neturi ženkliai reikšmingo skirtumo turinio prasme nuo naujienų lauko hebrajų kalba, kad su šalyje vykstančiais įvykiais būtų vienodai supažindinta visa Izraelio visuomenė. Pavyzdžiui portalas „Ha‘aretz“ visus hebrajiškus straipsnius verčia į anglų kalbą, o jeigu kurie nors išverčiami ne visiškai, būna pateikiamas trumpas straipsnių apibendrinimas.⁸³ Kiti kriterijai portalams buvo populiarumas ir archyvo prieinamumas. Minėtasis „Ha‘aretz“ patenka į apskritai populiariausių Izraelyje portalų trejetuką, kiti portalai yra vieni populiariausių tarp informaciją pateikiančių anglų kalba.⁸⁴

Turinio analizės būdu, bandant atrasti Holokausto diskurso spaudoje intensyvumo padidėjimą, buvo pasirinktas raktinis žodis – Holokaustas (angl. *Holocaust*). Analizės metu išskiriami kintamieji, padėsiantys nustatyti Holokausto minėjimo prasmę ir kontekstą. Pirmiausia straipsniai buvo koduojami pagal tai, kaip ir kokiame kontekste kalbama apie Holokaustą ir skirstomi į keturias grupes pagal temas: pirma, kuriuose apie Holokaustą kalbama tik tarp kitko, o straipsnyje vyrauja kita tema. Pavyzdžiui, prisimenant tam tikrą asmenybę, pabrėžiama, kad jis buvo išgyvenęs Holokaustą. Antroje yra rašoma konkrečiai apie Holokaustą ar glaudžiai su juo susijusia tema. Trečios grupės straipsniuose yra lyginama Holokausto ir su juo susijusi praeitis su dabartinėmis grėsmėmis, pavyzdžiui Irano branduoline programa. Galiausiai ketvirta grupė priskiriama, kai straipsnio pozicija yra kritiška nuolatiniam Holokausto diskurso naudojimui – tokiuose straipsniuose dažniausiai neigiamai vertinami pasisakymai, esantys trečioje grupėje. Visi straipsniai taip pat yra skirstomi ir pagal kitą kintamąjį, kuriame atsispindi straipsnio turiniu kuriamos dramos ir tragiškumo intensyvumo laipsnis. Į pirmą grupę patenka straipsniai, kurie pateikia tik gryną informaciją, be šališkos pozicijos ar dirbtinai kuriamų grėsmių. Antroji parodo, jog straipsnyje jaučiamas dramatismas, apeliuojama į jausmus,

⁸³ Alina Korn, „Reporting Palestinian casualties in the Israeli press: the case of Haaretz and the Intifada“, *Journalism Studies*, 5:2, 2004, p. 260, < <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1461670042000211212> > [Žiūrėta 2016 04-13]

⁸⁴ Lisa Katz, „Top 9 English-Language Israeli Newspapers“, *Judaism*, 2015, < <http://judaism.about.com/od/israel/tp/israelpaper.htm> > [Žiūrėta 2016-03-12]

kalbama apie aukas, pateikiamos vaizdingos iliustracijos, pavyzdžiui 2010 metų straipsnis, kuriame teigiama, kad „(...) leidimas Lietuvoje naudoti svastikas siunčia aiškia žinutę stipriai nacių sutraumuotiems vietiniams gyventojams, kad jie nėra laukiami savo gimtinėje.“⁸⁵ Trečioji grupė parodo itin didelį tokio tragizmo lygį, kuomet be anksčiau paminėtų kriterijų, aiškiai bandoma skaitytojui perteikti vaizdus ir įteigti straipsnio poziciją. Pavyzdžiui Irano ir nacistinės Vokietijos sulyginimas, „Tas pats beprotiškas suvokimas, kuris sugalvojo koncentracijos stovyklas dabar yra veikiantis Irane, kur atominę galią siekiama naudoti Izraelio sunaikinimui“.⁸⁶ Visi straipsniai taip pat grupuojami pagal datą ir vieną iš trijų anksčiau minėtų portalų.

3.1.3. Šalutiniai kintamieji – portaluose formuojama nuomonė apie nausėdijas

Šalutinių kintamųjų matavimo prasmė yra patikrinti, ar negalėjo kitos priežastys daryti įtakos priklausomam kintamajam. Na, o šiuo atveju, kadangi priklausomas kintamasis matuojamas pagal visuomenės prieštaravimą nausėdijų iškraustymui, reikėtų įvertinti, kokia nuomonė viešojoje erdvėje vyravo apie nausėdijas tuo metu, kai vyko ženklūs pasikeitimai apklausų rezultatuose. Bandoma iširti, ar naujienų srautu nėra bandoma įteigti nausėdijų pateisinimo, argumentuojant šalutiniais kintamaisiais – a) nausėdijos kaip būdas užkirsti kelią neabejotiniems išpuoliams, b) nausėdijos kaip prevencija ir priešo galios augimo trukdymas, c) nausėdijų augimas būtinas norint gelbėti žydus – kaip gyvybinė erdvė, d) nausėdijos kaip atsakas į palestiniečių terorizmą (nužmoginimas visus įvardijant teroristais), e) nausėdijų kuriamos atsakomybės ir žalos nusimetimas, neigimas, atsiribojimas, perfrazavimas ar pateisinimas, f) nuopelnų prisiėmimas dėl teigiamų pokyčių taikos derybose ar nausėdijų iškraustyme, dirbtinas nuopelnų išpūtimas.

Tiriant tuos pačius du laikotarpius buvo pasitelkti tie patys trys naujienų portalai – „Ha‘aretz“, „Arutz Sheva“ ir „Jewish Telegraphic Agency“. Turinio analizei atlikti buvo pasirinktas raktinis žodis – nausėdijos (angl. *settlements*). Taip pat buvo išskirti kintamieji, padėsiantys suprasti straipsnio poziciją apie nausėdijas, ir jei pozicija teigiama, kuo nausėdijų buvimas ar statymas yra argumentuojamas. Pirmas kintamasis yra straipsnyje atspindėtas požiūris į nausėdijas, kuris skirstomas į teigiamą, neigiamą ir neutralų, kai yra pateikiama nešališka informacija. Kiti šeši kintamieji yra paremti prieš tai išskirtais šalutiniais kintamaisiais, ir kadangi viename straipsnyje gali veikti keli

⁸⁵ Jewish Telegraphic Agency, „Lithuanian court: Swastikas a ‘historic legacy’“, 2010, <
<http://www.jta.org/2010/05/21/news-opinion/lithuanian-court-swastikas-a-historic-legacy>> [žiūrėta 2016 05 09]

⁸⁶ Hillel Fendel, „Edelstein Links Nazis and Today’s Iran“, *Arutz Sheva*, 2010, <
<http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/135737#.VzCwevl97IU>> [žiūrėta 2016 05 09]

pateisinimai, kiekvieno jų egzistavimas straipsnyje yra įvertinamas atskirai. Visi straipsniai yra grupuojami pagal datą ir pagal portalą, kuriame buvo paviėšinti.

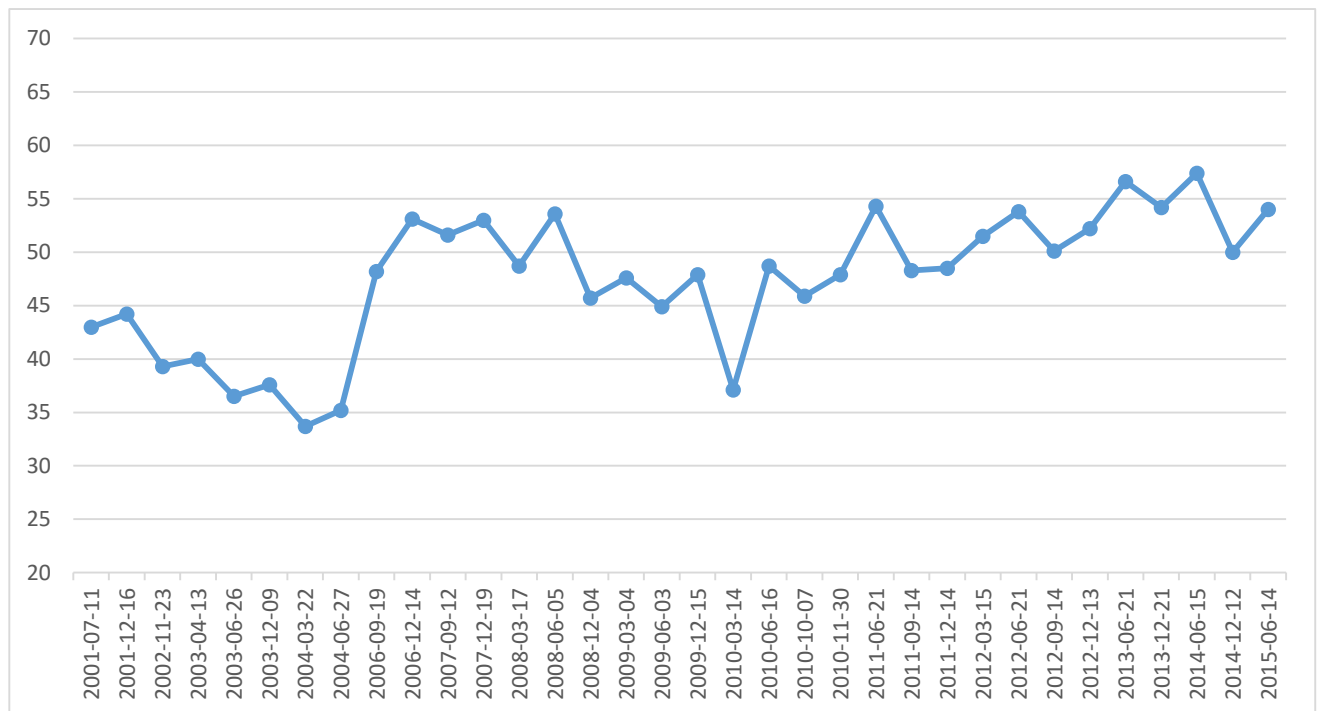
3.2. Kiekybinių duomenų apžvalga

Atlikus duomenų rinkimo ir analizės darbus, šioje dalyje pateikiami gauti rezultatai iš priklausomo kintamojo tyrimų. Pažymima, kokie reikšmingi pokyčiai pastebimi visuomenės nuomonei apie nausėdijų iškraustymą. Taip pat įvedama į nepriklausomam bei šalutiniams kintamiesiems ištirti reikalingų duomenų tyrimą. Kaip ir minėta anksčiau, siekiant išmatuoti visuomenės palankumą okupacijai naudojamos beveik 15 metų laikotarpyje rinktos apklausos, kurių pirmoji buvo atlikta 2000 metų liepos 31 dieną, o paskutinė naudojama apklausa atlikta 2015 metų birželio 14 dieną. Nors visuomenės nuomonė yra tiriama maždaug kas ketvirtį, dalies duomenų iš kai kurių ketvirčių trūksta, taip pat klausimai skirtingu metu varijuoja, atsižvelgiant į to meto aktualijas, todėl nėra lengva atrasti daug per visą laikotarpį nuolatos pasikartojančių klausimų, kurie rodytų paramą Palestinos okupacijai. Apklausoje panašūs klausimai beveik visuomet užduodami Izraelio arabams, Izraelio žydams ir palestiniečiams. Šiam tyrimui ypač pasitarnauja išskirti žydų nuomonės rezultatai, nes tai leidžia įvertinti tiriamos vidinės grupės požiūrį į prieš palestiniečius nukreiptas žalingas veiklas ir sumažina paklaidos dydį, lyginant su paklaida, su kuria būtų susiduriama, jeigu atsakymai nebūtų išskiriami pagal etninį kriterijų.

Pirmą kartą šiame darbe naudojamos apklausoje klausimas apie palaikymą nausėdijų iškeldinimui buvo užduotas 2001 metų liepą, ir tuo metu tam prieštaravo 43 procentai žydų. Toliau, iki 2004 metų kovo mėnesio priešinimasis nausėdijų iškeldinimui nuosekliai mažėjo ir tais metais pasiekė 33,7 procentų ribą. Per kitus porą metų galima užfiksuoti spartų pasipriešinimo didėjimą, kai 2006 metų rugsėjį buvo fiksuojamas 48,2, o gruodį jau 53,1 procento nepritiriamas. Taigi pirmasis etapas, į kurį atkreipiamas dėmesys šiame darbe yra nuo 2004 metų birželio iki 2006 metų rugsėjo. Tuo laikotarpiu pasipriešinimas iškeldinimui išaugo per beveik 20 procentų.

Panašus skaičius prieštaraujančių išsilaiškė iki 2008 metų galo, kuomet galima fiksuoti kritimą iki maždaug 45 procentų. Bene didžiausias svyravimas per itin trumpą laikotarpį užfiksuotas 2009-2010 metais. 2009 metų gruodį prieštaravimas nausėdijų iškeldinimui buvo apie 48 procentai, tada per tris mėnesius nukrito iki 37, o per kitus tris mėnesius vėl pasiekė 48 procentų ribą. Taigi laikotarpį tarp 2009 metų gruodžio ir 2010 metų birželio vadinsime antruoju tyrimo etapu. Čia užfiksuotas 11 procentų palaikymo šuolis (1. Grafikas).

1. Grafikas. Prieš nausėdijų iškeldinimą pasisakantys Izraelio žydai nuo 2001-07 iki 2015-06, procentais.

Šaltinis: autoriaus susistemintų apklausų duomenys.

Tokių didelių svyravimų daugiau nebesitaikė, bet galima pastebėti įdomią svyravimo tarp 2010 ir 2015 metų tendenciją. Šiuo laikotarpiu įvertis svyravo tarp 48 ir 57 procentų ir dažnu atveju tik neženkliai išeidavo iš paklaidos ribų. Tačiau per šiuos šešerius metus didžiausias prieštaravimas nausėdijų iškeldinimui būdavo išskirtinai birželio mėnesio apklausose. Šis išskirtinumas, nors ir ne toks ryškus kaip kitais dviem etapais, vis tik diktuoja būtinybę įtraukti 2010-2015 metų laikotarpį kaip vieną iš tiriamų, ieškant birželio mėnesio okupacijos palaikymo išaugimo priežasties.

Siekiant ištirti šių svyravimų priežastis buvo pasitelkti duomenys nepriklausomam ir šalutiniams kintamiesiems įvertinti. Duomenys nepriklausomam ir šalutiniams kintamiesiems buvo renkami tais laikotarpiais, kuriais buvo pastebėti ryškūs pokyčiai priklausomo kintamojo rezultatams. Straipsniai apie Holokaustą ir nausėdijas buvo vertinami atrinktuose Izraelio portaluose nuo 2004 metų birželio iki 2006 metų rugsėjo pabaigos, bei nuo 2009 metų gruodžio iki 2010 metų birželio vidurio. Teorinės prielaidos leidžia spėti, kad palaikymas okupacijai turėtų didėti po aiškaus Holokausto priminimo, kuris pasiektų kuo didesnę skaičių Izraelio žmonių. Todėl sutapimo metodo logika diktuoja, kad reikia patikrinti, ar teorijos prognozė atitinka realų rezultatą ir ar šiais laikotarpiais matomas ir

Holokausto diskurso suintensyvėjimas. Pirmuoju laikotarpiu pasirinktuose portaluose buvo rasta 3540 straipsnių, vienaip ar kitaip susijusių su Holokaustu ir 5630 straipsnių apie nausėdijas. Kitame etape, nuo 2009 metų gruodžio iki 2010 metų birželio, apie Holokaustą buvo rašoma 1020, o apie nausėdijas 1190 kartų. Dideliam straipsnių kiekiui įvertinti buvo pasitelktas sisteminės atrankos metodas. Kadangi portalų archyvai straipsnius pateikia visus išrikiuotus pagal datą, naudojamosi atrankos metodu, atsirenkant kas dešimtą straipsnį analizei. Tokiu būdu užtikrinamas imties reprezentatyvumas ir galima pastebėti visas naujų sraute pasitaikančias tendencijas.

3.3. Holokaustą primenantis diskursas, okupacijos palaikymas ir nausėdijos – tyrimo rezultatų vertinimas

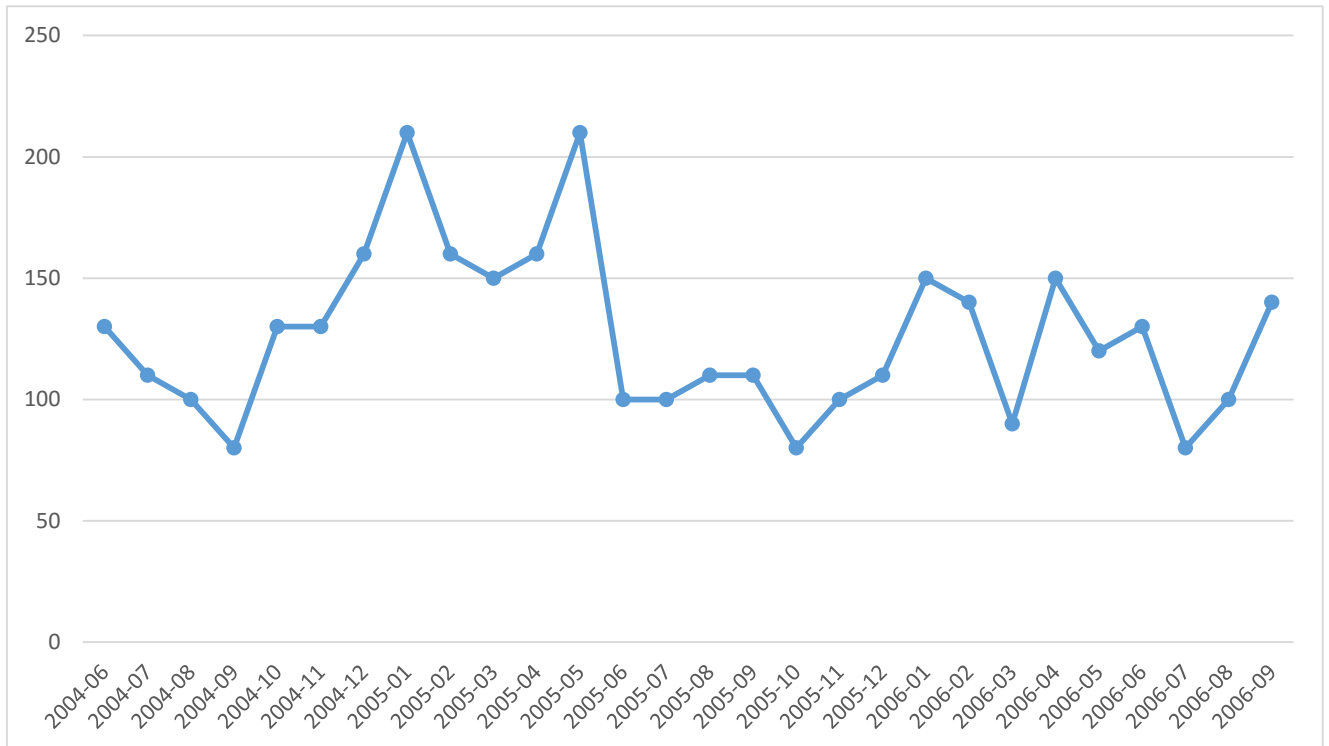
Atsižvelgiant į tai, kad priklausomas kintamasis, parama Palestinos okupacijai, rodo išskirtinį pokytį trijuose laikotarpiuose per pastaruosius 15 metų, kiti kintamieji šiame darbe taip pat įvertinami šiuose trijuose laikotarpiuose. Pasirinktais laikotarpiais, 2004-2006 metais, 2009-2010 metais ir paskutiniaisiais šešeriais apklausų metais Izraelio valstybėje skiriasi daug įvairių aplinkybių. Skiriasi valstybių vadovai, Ariel Sharon yra keičiamas Ehud Olmert, Ehud Olmert yra keičiamas į Benjamin Netanyahu. Skiriasi pačių vadovų politinės pažiūros, požiūris į okupaciją bei pati vykdoma politika. Skiriasi ir pačios valstybės politinė aplinka, karo ar karinės parengties būklė. Taigi gali būti ir kitų veiksmų, kurie galėtų daryti įtaką visuomenės nuomonei. Vis dėlto, visa tai yra žinoma ir vieša, tokie pokyčiai yra įvertinami ir vertinant kintamųjų duomenis yra atsižvelgiama į visus svarbiausius pasikeitimus.

3.3.1. Palaikymo okupacijai santykis su Holokausto diskursu žiniasklaidoje

Surinkti straipsnių apie Holokaustą tarp 2004 metų birželio ir 2006 rugsėjo duomenys leidžia pastebėti tikslų laikotarpį, kuomet buvo išskirtinai išaugęs dėmesys žiniasklaidoje, ir gerokai susiaurinti paieškos laikotarpį ieškant to priežasčių. Duomenys rodo, kad nuo 2004 metų birželio iki metų galo dėmesys Holokaustui įprastai buvo tarp 80 ir 130 straipsnių per mėnesį (2. Grafikas). 2006 metais paminėjimų skaičius spaudoje taip pat buvo panašus, tik sausio ir balandžio mėnesiais jis išauga iki 150 kartų. Visgi įdomiausia yra tai, kas vyksta 2005 metų pradžioje – sausio mėnesį apie Holokaustą yra rašoma 210 straipsnių, per kitus tris mėnesius šis skaičius sumažėja iki 150-160, o gegužės mėnesį vėl išauga iki 210. Nuo tada dėmesys vėl smarkiai krenta, ir iki pat metų galo rašoma tik tarp 80 ir 110

straipsnių per mėnesį. Taigi čia galima fiksuoti labai žymų išaugimą 2005 metų sausio ir gegužės mėnesiais bei ne tokį didelį augimą 2006 metų sausį ir balandį.

2. Grafikas. Straipsniai apie Holokaustą spaudoje nuo 2004-06 iki 2006-09. Straipsnių skaičius per mėnesį.

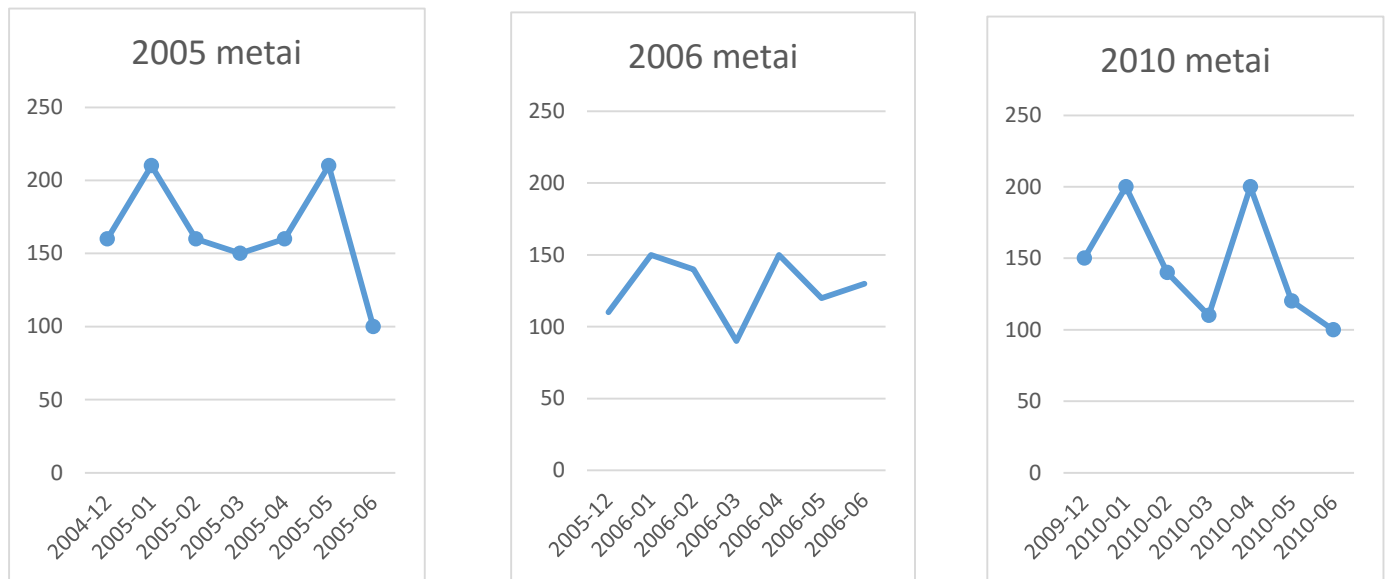
Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Tiek 2005, tiek 2006 metais, dukart per metus jaučiamas ryškus kalbėjimo apie Holokaustą išaugimas. Labai panaši situacija, ypač į 2005 metus, pastebima ir 2010 metais. Pasitelkiant sisteminę atranką galima pastebėti, kad 2010 metais kiekvieną mėnesį dėmesys Holokaustui pasireiškia nuo 120 iki 150 bendrai rastų straipsnių gausumu, išskyrus 2010 metų sausio ir balandžio mėnesius, kai šis dėmesys išauga iki 200. Taigi tiek vienu, tiek kitu laikotarpiu galima pastebėti vieną dėmesio padidėjimą sausio mėnesį ir kitą – balandžio arba gegužės mėnesiais.

Tai kas gi vyksta 2005 metų sausio ir gegužės mėnesiais, o 2006 ir 2010 metais sausį ir balandį (3. Grafikas). Norint suprasti grafike matomus diskurso apimties padidėjimus tereikia pažvelgti į svarbiausių žydams dienų sąrašą. Sausio 27 dieną žydai ir visas Vakarų pasaulis mini Aušvico koncentracijos stovyklos išlaisvinimo dieną, pažymint 1945 metais didžiausios nacių mirties stovyklos išlaisvinimą. O nuo 2006 metų Jungtinės Tautos įtvirtino šią datą kaip tarptautinę Holokausto atminimo

dieną.⁸⁷ Stebint ir analizuojant žiniasklaidos lauko turinį, galima pastebėti, kad šį mėnesį dauguma parašytų straipsnių visais lyginamais metais yra įvairiais pjūviais nagrinėjantys šią dieną ir jos reikšmę. Ar tai būtų istorinių faktų priminimas, ar kalba apie dabartį, sausio 27 diena kiekvienais metais išsiskiria gausa Izraelio vadovų kalbų užsienyje: Aušvice, Berlyne ar JAV miestuose, kurios yra plačiai nušviečiamos Izraelio ir kitų valstybių spaudoje.

3. Grafikas. Straipsniai apie Holokaustą spaudoje 2005, 2006 ir 2010 metais.

Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Antras kartas metuose, kai kasmet pastebimas diskurso suaktyvėjimas – tai nuo balandžio pradžios iki gegužės pradžios slankiojanti data. Tuo metu minima svarbiausia Izraelio viduje su Holokaustu susijusi diena *Yom Ha'Shoah*, kuri, tiesiogiai išvertus, reiškia Holokausto atminimo ir heroizmo diena. Ši diena mini 1943 metų Varšuvos geto sukilimą ir jos minėjimas mūsų kalendoriuje slankiojasi tarp balandžio pradžios ir gegužės pradžios, priklausomai nuo Asirijos kalendoriaus. Nuo šeštojo dešimtmečio pradžios ši diena Izraelyje minima paleidžiant įspėjamąją sireną. Sirenos prasmė aprašyta oficialiame šalies vyriausybės internetiniame portale: „kaukdamos taip, kaip kaukia prieš prasidedant Izraelio nepriklausomybės šventei, sirenos paskleidžia keletą įspėjimų: būkite budrūs – nepriimkite Izraelio egzistavimo kaip savaime suprantamo dalyko. Būkite realistai – nemanykite, jog *Holokaustas* niekada nebus pamirštas, o genocidas priimtas kaip praeities dalykas. Būkite plačiai

⁸⁷ United Nations General Assembly, „General Assembly Decides to Designate 27 January as Annual International Day of Commemoration to Honour Holocaust Victims“, 2005, < <http://www.un.org/press/en/2005/ga10413.doc.htm> > [žiūrėta 2016 04 20]

atsimerkę – nemanykite, kad Izraelio valstybės egzistavimas atperka Holokaustą. Būkite atsargūs – neįsivaizduokite, bent jau ne taip paprastai, jog Izraelio valstybės egzistavimas patvirtina susitarimą tarp Dievo ir žydų tautos. Būkite blaivaus proto – nelaikykite *Holokausto* blogu instrumentu, kuriuo kažkaip buvo pasiektas didesnis gėris.“⁸⁸

Kaukiant sirenoms viskas dviem minutėms sustoja: sustoja eismas, visi žmonės išlipa iš automobilių, visi nutraukia, kad ir ką būtų darę, ir suklūsta. Per šią dieną visos televizijos ir radijo programos transliuoja tik su žydų likimu, Antrojo pasaulio karo metais, susijusias laidas, filmus ir pokalbius, kalbinami išgyvenusieji liudininkai, prisimenamos aukos. Net muzikinės programos yra pritaikomos prie šios atmosferos. Šią dieną negali dirbti jokios pasilinksminimų vietos, jokie barai ar kino teatrai, nevyksta jokie koncertai – viskas uždaryta visame Izraelyje.⁸⁹ Šiame darbe tiriamais metais *Yom Ha'Shoah* buvo minima: 2005 metais gegužės 5 dieną, 2006 metais balandžio 25 dieną ir 2010 metais balandžio 11 dieną. Iš surinktų duomenų galima pastebėti abejonių nekeliantį Holokausto diskurso suaktyvėjimą konkrečiai šiomis datomis, o tokia situacija tiksliai atitinka teorines darbo prielaidas ir sukuria reikšmingai svarbų Holokausto priminimą visiems Izraelyje gyvenantiems žydams, kuris pradeda veikti jų nuomonę apie okupaciją.

Nepaisant to, kad visais trimis tirtais laikotarpiais per Holokaustą mininčias šventes išauga apie tai straipsnių skaičius, lygybės ženklas tarp šių etapų dėti negalima. Trečiame grafikų palyginime galima pamatyti šalia sudėtus grafikus tokiais pačiais laiko tarpais, tik atliktus skirtingais metais. Sulyginus intervalus, galima pastebėti tarpusavio panašumą tarp 2005 ir 2010 metų kreivių ir skirtumą nuo 2006 metų kreivės. Nors straipsnių kiekio didėjimo ir mažėjimo principas išlieka daugiau mažiau panašus, bendras skaičius straipsnių 2006 metais yra reikšmingai mažesnis – skirtingais mėnesiais tarp ketvirtadalio ir trečdalio straipsnių. Siekiant suprasti, kodėl būtent šiais etapais žymiai išaugo Izraelio žydų palaikymas okupacijai, reikalinga išsiaiškinti, kuo skyrėsi 2005 ir 2010 metai nuo 2006 metų. Tai taip pat turėtų padėti nustatyti konkretų okupacijos palaikymo padidėjimui daugiausiai įtakos turėjusį įvykį.

Taigi pirmiausiai svarbu pažvelgti į tai, kuo išskirtiniai buvo 2005 metai ir kuo skyrėsi jų sausio bei gegužės mėnesiai nuo tų pačių mėnesių kitais metais. Vienas iš tų metų įvykių buvo jau anksčiau įvardintas sausio 27 dieną minimas Aušvico koncentracijos stovyklos išvadavimas. Na o 2005 metais žydai ir visas pasaulis prisiminė tai ypatingai, nes tuomet buvo šešiasdešimties metų jubiliejus. Būtent

⁸⁸ Israel Government Portal, „Holocaust Remembrance“, <<http://www.gov.il/FirstGov/TopNavEng/EngSubjects/ENGHolocaust/EHHistorical/>> [Žiūrėta 2016 04 20]

⁸⁹ Jewish Virtual Library, „Yom Ha'Shoah – Holocaust Memorial Day“, <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/isource/Judaism/yomhashoah.html>> [Žiūrėta 2016 04 20]

prieš šešiasdešimt metų Sovietų Sąjungos kariniai daliniai pasiekė šį Lenkijoje esantį mirties fabriką ir išstūmę nacius išlaisvino jame išgyvenusius žydus.⁹⁰ 2005 metai svarbūs ir tuo, kad tuomet, to paties jubiliejaus proga, Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja surengė ypatingą paminėjimą, kurio metu nutarė paskelbti sausio 27 dieną Tarptautine Holokausto atminimo diena.⁹¹

Kitas paminėtinas įvykis buvo „Yad Vashem“, Holokausto muziejaus atidarymas Jeruzalėje, po ilgo ir grandiozinio renovacijos projekto. Naujasis muziejus buvo tris kartus didesnis negu iki tol ant Prisiminimo kalno veikęs memorialas. 2005 metų kovo 15 dieną atidarytas muziejus užėmė maždaug keturių su puse tūkstančių kvadratinų metrų plotą. Į jo atidarymą atvyko keturiasdešimties valstybių vadovai, Jungtinių Tautų generalinis sekretorius Kofi Annan ir visas Izraelio valdantysis elitas.⁹² Tuometinis Izraelio prezidentas muziejaus atidarymo proga kalbėjo, kad „Yad Vashem“ tarnauja „kaip visai žmonijai svarbus kelrodis, kelrodis, kuris parodo koks trumpas atstumas yra tarp neapykantos ir žmogžudystės, tarp rasizmo ir genocido“.⁹³ Ir nors kovo mėnesio straipsnių skaičius per daug neišsiskyrė, galima daryti tvirtą prielaidą, kad šio muziejaus atidarymas ir labai aukštas jo lankomumas veikia kaip kuo tikriausias priminimas visiems Izraelio žydams apie jų tautos likimą Holokausto metais. Nes „Holokaustas yra kertinis akmuo Izraelio valstybėje ir „Yad Vashem“ yra jo sergėtojas“.⁹⁴ Kad ir koks būtų tų metų įvykių ir minėjimų su pasaulio lyderiais ir galingaisiais tikslas, aišku tik tai, kad jie tikrai atliko priminimo apie Holokaustą funkciją visiems Izraelio ir pasaulio žydams.

2010 metai buvo išskirtiniai kitais aspektais. Šiais metais sutapo jau šešiasdešimt penkerių metų jubiliejinis Aušvico koncentracijos stovyklos minėjimas. Nors pats jubiliejus gali pasirodyti mažiau reikšmingas už anksčiau minėtą datą, 2010 metais Izraelyje galima pajauti gan stiprią tendenciją, kuomet valstybės vadovų kalbose Holokausto retorika pradedama aktyviau naudoti kalbant apie dabartines grėsmes ir dabartinius šalies priešus. Šią dieną Izraelio premjeras Netanyahu, stovėdamas buvusioje Aušvico stovykloje Lenkijoje, kalbėjo apie Holokaustą, kalbą kreipdamas į dabartines Izraeliui kylančias grėsmes.⁹⁵ Panašiai ir tuometinis prezidentas stojo prieš Bundestagą, kalboje apie

⁹⁰ History, „1945: Soviets liberate Auschwitz“, < <http://www.history.com/this-day-in-history/soviets-liberate-auschwitz> > [Žiūrėta 2016 04 21]

⁹¹ United Nations General Assmibly, „General Assembly Marks 60th Anniversary of Liberation of Nazi Death Camps“, 2005, <<http://www.un.org/press/en/2005/ga10330.doc.htm>> [Žiūrėta 2016 04 20]

⁹² Steven Erlanger, „Israel Dares to Recast a Story Set in Stone“, *The New York Times*, 2005, <http://www.nytimes.com/2005/02/13/arts/design/israel-dares-to-recast-a-story-set-in-stone.html?_r=0> [Žiūrėta 2016 04 21]

⁹³ The Irish Times, „New Israeli Holocaust museum opened“, 2005, < <http://www.irishtimes.com/news/new-israeli-holocaust-museum-opened-1.423598> > [Žiūrėta 2016 04 21]

⁹⁴ Erlanger.

⁹⁵ Israel Ministry of Foreign Affairs, „Address by PM Netanyahu at Auschwitz concentration camp“, 2010, <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/History/Holocaust/Pages/Address_PM_Netanyahu_at_Auschwitz_27-Jan-2010.aspx> [Žiūrėta 2016 04 21]

Holokaustą akcentuodamas naują grėsmę.⁹⁶ Apskritai 2010 metais yra pastebimas ryškesnis valstybės vadovų diskurso pasikeitimas. Tai galima paaiškinti Benjamin Netanyahu rinkimine pergale ir jo dažnai naudojamais su Holokaustu susijusiais pasisakymais.⁹⁷

Taigi remiantis surinktais ir įvertintais duomenimis, galima išskirti aiškius etapus, kuomet apie Holokaustą spaudoje buvo rašoma daugiausiai. Tai yra 2005 ir 2010 metų sausio, balandžio ir gegužės mėnesiai. Įvertinant šiuos etapus, galima pastebėti konkrečius įvykius ir priežastis, kodėl būtent tada Holokaustas susilaukė tiek daug dėmesio ir buvo dažniausiai linksniojamas. Visuomenės palaikymas Palestinos okupacijai sparčiai augo tarp 2004-2006 metų ir 2010 metais, o turinio analizės tyrimas šiam darbui padeda suprasti kuriais mėnesiais šį palaikymą galėjo įtakoti Holokausto diskursas.

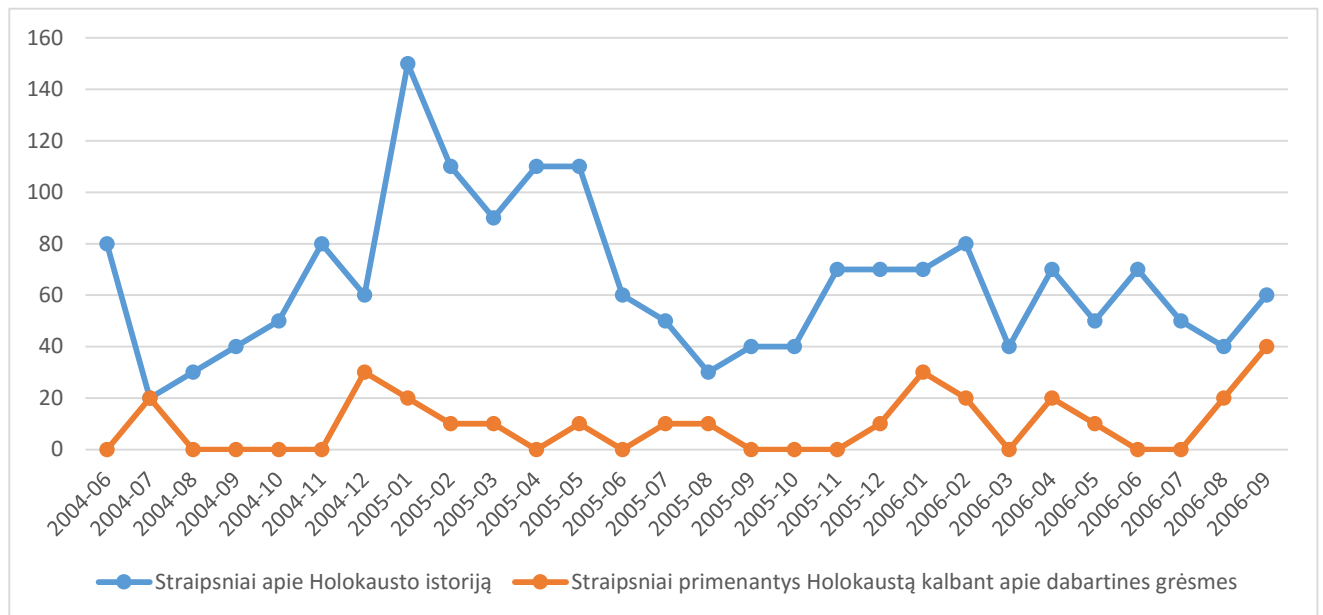
3.3.2. Pagrindinės abejonės dėl Holokausto diskurso poveikio visuomenei

Pirmoji galinti kilti abejonė, tai, ar tikrai šiais Holokausto diskurso suaktyvėjimo laikotarpiais buvo kalbama apie Holokaustą. Galbūt jis galėjo būti minimas tik tarp kitko, kalbant apie jo aukų istorijas ar visai kitomis temomis. Atsakant į šį klausimą reikia remtis turinio analizės duomenimis, kurie leidžia konkrečiai nustatyti, apie ką buvo kalbama daugumoje su Holokaustu susijusių straipsnių – ar tai buvo konkretus rašinys su tikslu priminti šio genocido baisumus, ar tai įsimaišė kitoje temoje. Ketvirtu numeriu pažymėtame grafike yra atskiriamas straipsnių skaičius, parašytas būtent Holokausto tematika, atmetant neutralius ar kitomis temomis parašytus straipsnius. Kaip ir anksčiau minėta, tokie straipsniai buvo atskirti įvertinant, ar juose rašoma primenant Holokausto istoriją, ar Holokaustas naudojamas kalbant apie dabartines grėsmes. Abu šie atvejai akivaizdžiai tinka visuomenės emocijoms sužadinti ir prisidėti prie priminimo. Grafike galima aiškiai pastebėti, kuomet anksčiau paminėtais laikotarpiais ir būtent 2005 metais išauga straipsnių, kalbančių apie Holokausto istoriją, skaičius. Pavyzdžiui sausio mėnesį matomas išaugimas iki 150 straipsnių, kai palyginus su mėnesiu prieš tai, straipsnių buvo tik 60. Panašus padidėjimas pastebimas ir *Yom Ha'Shoah* minėjimo laikotarpiu.

⁹⁶ Roni Sofer, „Peres at Bundestag: Never again“, *Yedioth Internet News*, 2010, <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3840407,00.html>> [žiūrėta 2016 04 21]

⁹⁷ Janušonis, p. 43.

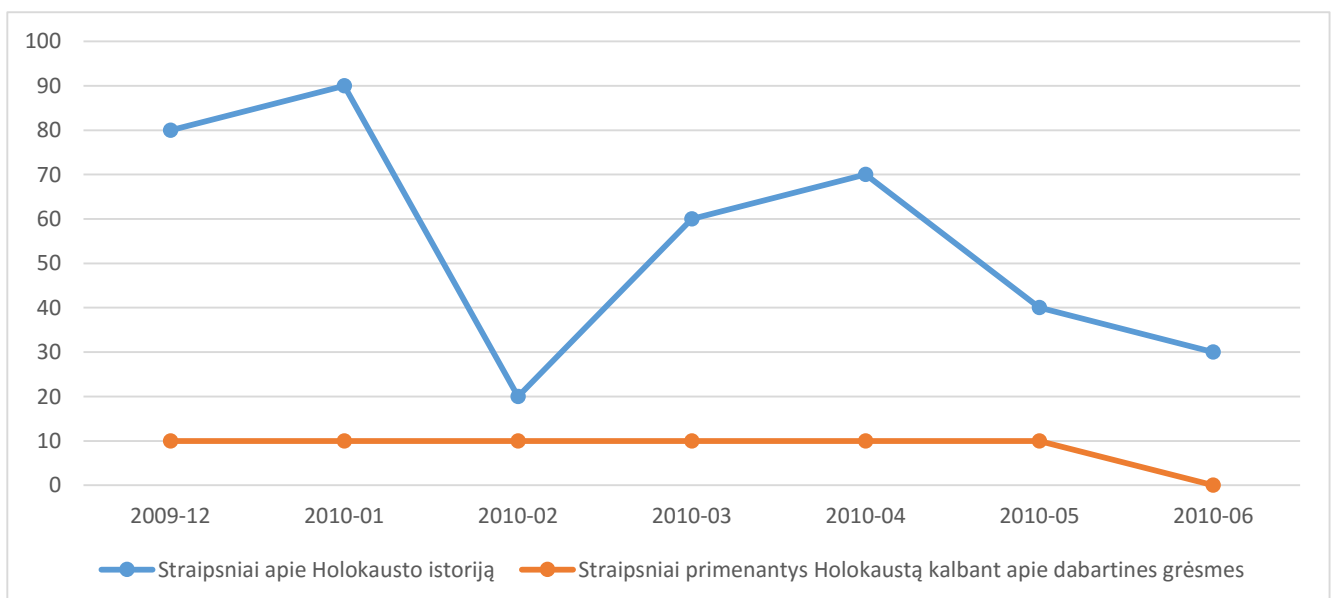
4. Grafikas. Straipsnių apie Holokaustą pasiskirstymas temomis nuo 2004-06 iki 2006-09 mėn.

Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Tokiu pačiu principu galima žvelgti ir į kito laikotarpio duomenis. 2010 metais matoma ta pati tendencija, kai susidomėjimas Holokausto istorija sausio ir balandžio mėnesiais išauga net keletą kartų, lyginant su tais metais vyraujančiu bendru susidomėjimu. Ketvirto ir penkto grafikų duomenys taip pat patvirtina ir anksčiau išsikeltus teiginius, jog didžiausias ir labiausiai pastebimas Holokausto diskurso suaktyvėjimas pastebimas 2005 ir 2010 metų pradžiose per Tarptautinės Holokausto atminimo dienos minėjimus ir jų šešiasdešimtąsias, šešiasdešimt penktąsias metines ir per *Yom Ha Shoah* dienas.

5. Grafikas. Straipsnių apie Holokaustą pasiskirstymas temomis nuo 2009-12 iki 2010-06 mėn.

Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Abiejuose grafikuose taip pat svarbu atkreipti dėmesį į oranžinės spalvos kreivę, žyminčią straipsnius apie dabartines grėsmes, kai juose tuo pačiu yra primenamas Holokaustas. Tiek vienu, tiek kitu atveju prasmingas svyravimas nepastebimas. Tokie straipsniai vis dar išlieka gan reti ir tokia retorika nėra nuolatos švaistomasi. Tiesa, surinkti duomenys rodo, kad jeigu pasitaiko tokių straipsnių, dažniausiai juose yra kuriamas labai aiškus ir stiprus grėsmės pojūtis. Laikotarpiais, kai buvo renkami duomenys, nepastebėta išskirtinė šio kraštutinio diskurso įtaka okupacijos pateisinimui, tačiau jis neabejotinai prisideda prie bendro informacijos apie Holokaustą srauto.

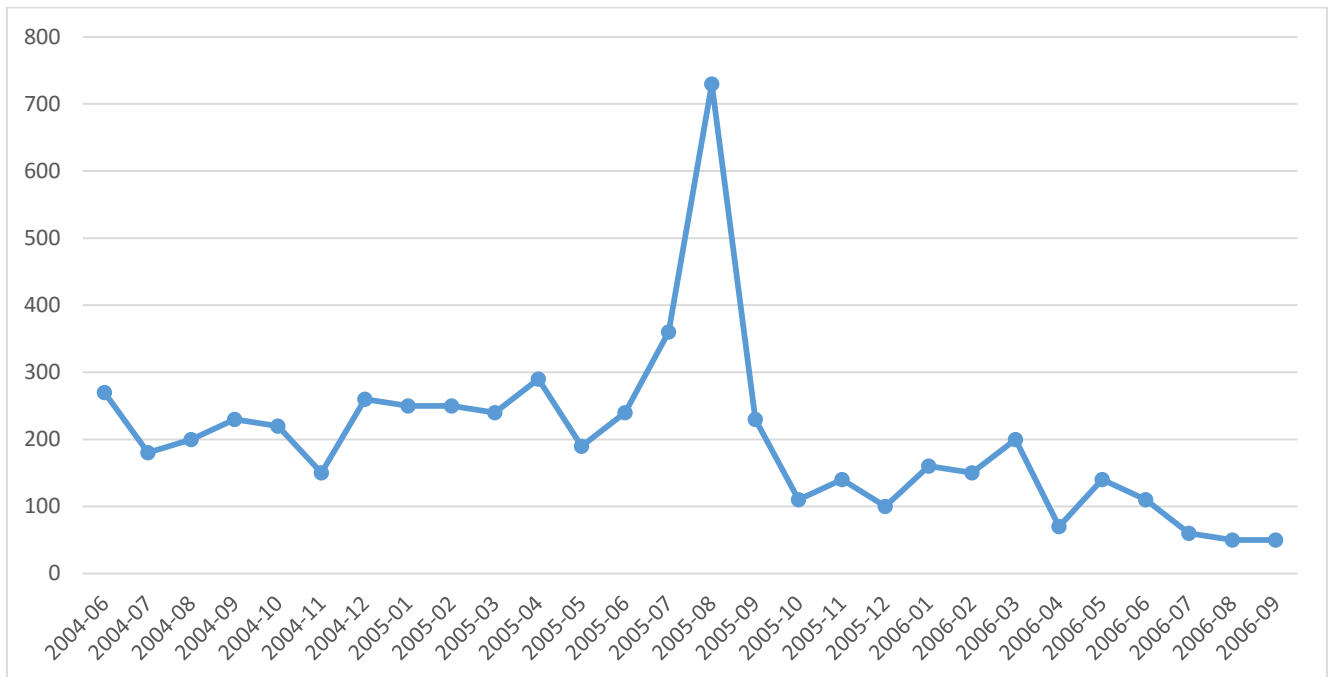
Šioje dalyje aptartą abejonę dėl straipsnių, kuriuose minimas Holokaustas, tematikos galima paaiškinti ir kitaip. Noras išskirti straipsnius pagal temas gali būti ne visai tikslingas, nes reikia įvertinti tai, kad daugumoje atvejų, bet koks priminimas gali prisidėti prie šio darbo prielaidų įrodymo. Teorija aiškina, kad žmonės, kuriems buvo priminta istorinė viktimizacija, labiau pateisina dabartinius žalingus veiksmus prieš kitus. Tačiau nėra išskirta, kokio intensyvumo, ar kokio masto šis priminimas turėtų būti. Teoriniame darbe buvo atliktas eksperimentas, kai priminimas buvo pateikiamas gan išsamus, tačiau nėra teigiama, kad tai yra konstanta. Remiantis teorija galima daryti prielaidą, kad esant tokio masto istorinei skriaudai kaip Holokaustas, kuri yra įsirežusį kiekvieno žydo atmintyje, užtenka tik nedidelio impulso, norint pasiekti aiškius rezultatus. Kiekvienas straipsnis, daugiau ar mažiau primenantis tokį genocidą, net jeigu tai būtų biografinis pasakojimas apie Holokaustą išgyvenusią asmenybę, galiausiai vis tiek priverčia skaitytoją prisiminti pasąmonėje labiausiai įsirežusias žinias apie pagrindinius to laikotarpio žiaurumus. Taigi net ir daugiau ar mažiau neutralus straipsnis, kuriame paminimas Holokaustas, gali aktyvuoti Palestinos okupaciją pateisinti padedantį procesą skaitytojo galvoje.⁹⁸

Iš analizės duomenų ir kitų pasirinktais laikotarpiais vykusių svarbiausių Izraelyje įvykių galima kelti ir daugiau abejonių dėl duomenų patikimumo. Atliekant šalutinių kintamųjų patikrinimui skirtą turinio analizę, iš straipsnių apie nausėdijas 2004-2006 metų laikotarpyje pasimatė įdomi anomalija. Nuo 2004 metų birželio vidutinis skaičius straipsnių apie nausėdijas per mėnesį būdavo apie 250, su tam tikrais svyravimais tarp 150 ir 290. Nuo 2005 metų birželio galima pastebėti žymų augimą, kai birželio mėnesį straipsnių skaičius buvo 240, liepos 360, ir rugpjūtį pasiekiamas aukščiausias taškas, kai apie nausėdijas pasirinktuose leidiniuose publikuojama net 730 straipsnių. Po 2005 metų rugpjūčio susidomėjimas nausėdijomis per porą mėnesių nustumta iki 110. Šitaip toliau

⁹⁸ John H. Flavell, Henry M. Wellman, „Metamemory“, *American Psychological Association*, 1975, p. 4.

nuosekliai mažėjant 2006 metų viduryje nukrenta iki 50 straipsnių per mėnesį. Taigi čia matome aiškų išaugimą 2005 metų rugpjūtį – 730 straipsnių. Palyginimui – 2004 ir 2006 metais tą patį mėnesį nausėdijos buvo paminėtos atitinkamai 200 ir 40 kartų.

6. Grafikas. Nausėdijų paminėjimo kartai per mėnesį nuo 2004-06 iki 2006-09.

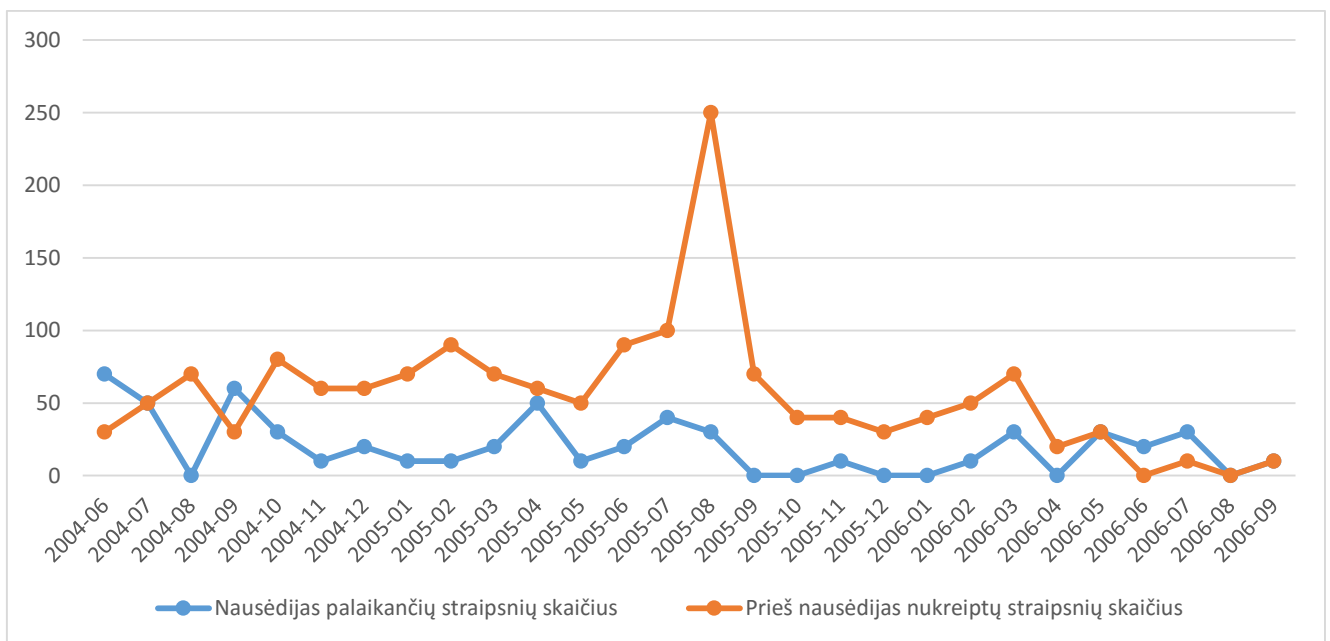
Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Tokio ženklus kalbų apie nausėdijas išaugimo priežastimi galima užtikrintai laikyti tuometinio Izraelio premjero Ariel Sharon vienašališko pasitraukimo iš Gazos ruožo planą. Premjero pasiūlytas planas nurodė vienpusį Izraelio gynybos pajėgų pasitraukimą iš Gazos, kartu išardant ir iškraustant visas nausėdijas. Į planą taip pat įėjo keturių nedidelių nausėdijų iškraustymas iš Vakarų kranto. Planas buvo patvirtintas vyriausybėje 2004 metų birželį, o Knesete 2005 metų vasarį. Vykdytas prasidėjo tu pačių metų rugpjūčio mėnesį. Visiems savanoriškai sutikusiems pasitraukti nausėdijų gyventojams buvo suteikiamos didelės kompensacijos. Nepaisant to, nemaža dalis nesutiko tokiam iškeldinimui ir turėjo būti iškrausti su kariuomenės pagalba.⁹⁹ Visas šis procesas Izraelyje susilaukė didelio atgarsio ir kaip galima pastebėti, būtent iškeldinimo laikotarpiu, visas žiniasklaidos dėmesys buvo koncentruotas į tai.

⁹⁹ Harriet Salem, "The Soldier, the Settler, and the Journalist: Remembering Israel's Withdrawal from Gaza", *Vice News*, 2015, < <https://news.vice.com/article/the-soldier-the-settler-and-the-journalist-remembering-israels-withdrawal-from-gaza> > [žiūrėta 2016 04 23]

Norint atremti argumentą, kad visuomenės palaikymas okupacijai galėjo padidėti dėl nuolatinio kalbėjimo spaudoje apie nausėdijų išskeldinimą, verta atkreipti dėmesį į tai, kokia pozicija šiuo klausimu dažniausiai būdavo išsakoma. Septintas grafikas iliustruoja teigiamai ir neigiamai apie nausėdijas atsiliepiančių straipsnių skaičius tais pačiais mėnesiais. Jame galima pastebėti, kad, atmetus neutralius straipsnius, žiniasklaidoje buvo aiškiai formuojama prieš nausėdijas nukreipta nuomonė. Šiuose straipsniuose būdavo įvairiai kritikuojami prieš išskeldinimą iš Gazos nusistatę gyventojai ir jie buvo nuolatos skatinami pasirinkti taikų pasitraukimo kelią. Tokių straipsnių kreivė gan proporcingai atkartoja ir aukščiau pavaizduotą visų straipsnių apie nausėdijas kreivę. Kai tuo metu nausėdijas pateisinančių ir palaikančių straipsnių kiekis retai kada pasiekdavo penkiasdešimties straipsnių per mėnesį ribą. Taigi šiuo atveju galima teigti, kad tikimybė, jog visuomenės palaikymas okupacijai šiuo laikotarpiu buvo išaugęs dėl vienašališko pasitraukimo iš Gazos, yra paneigiama, nes absoliuti dauguma portaluose pateiktų straipsnių buvo kritikuojantys nausėdijų politiką, skatinantys pasitraukimą arba neutralūs jų atžvilgiu.

7. Grafikas. Teigiamai ir neigiamai apie nausėdijas rašančių straipsnių skaičius nuo 2004-06 iki 2006-09.

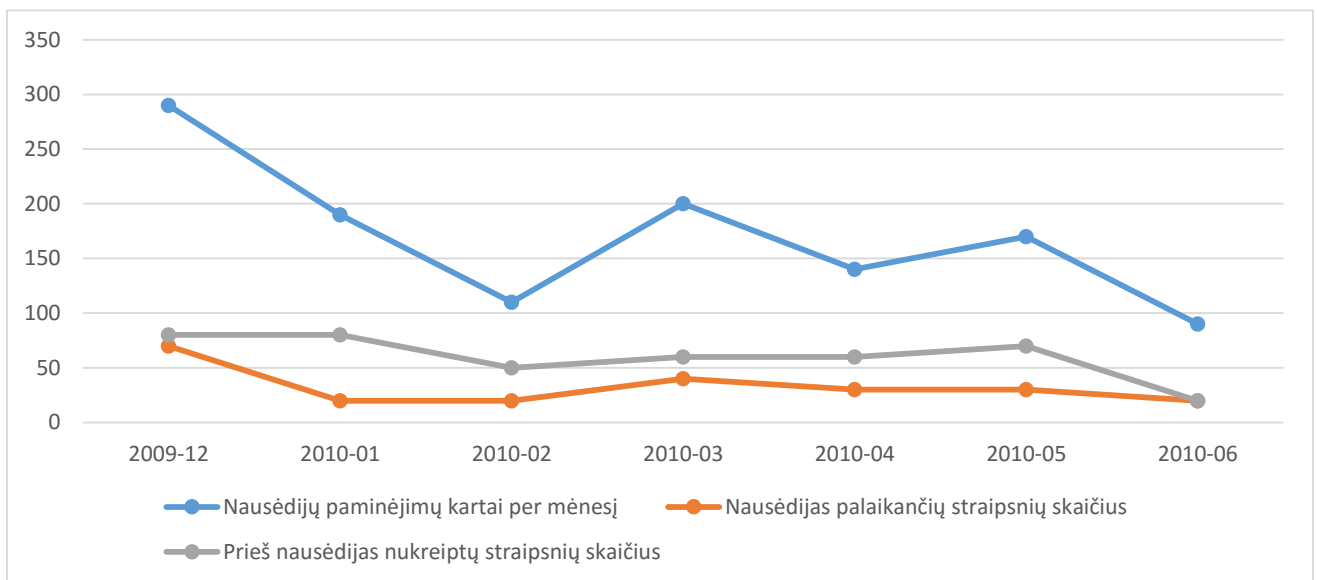

Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Klausimų dėl galimos šalutinių kintamųjų įtakos gali iškilti ir žiūrint į kitą 2009-2010 metais tirtą laikotarpį. Straipsnių apie nausėdijas skaičius šiame laikotarpyje svyravo nuo 90 iki 290 per

mėnesį. Daugiausiai abejonių kelia 2009 metų gruodžio mėnesį aštuntame grafike matomas didelis spaudos dėmesys nausėdijoms, kuris vėliau žymiai krenta, nuo 290 straipsnių gruodį iki 190 kitų metų sausį ir tik 110 vasarį. Tokį susidomėjimą geriausiai galima paaiškinti tuometinio premjero Netanyahu 2009 metų pabaigoje paskelbtu nausėdijų statybų išaldymu dešimčiai mėnesių.¹⁰⁰ Tai patvirtina ir dauguma to meto straipsnių, nes ieškant informacijos apie nausėdijas, tų metų pabaigoje pagrindinė tema sukasi būtent apie statybų išaldymą. Skirtingai nei pirmame laikotarpyje, šiais metais portalų pozicija nėra vienpusiškai nusiteikusi prieš nausėdijas. Grafike matosi, kad gruodžio mėnesį teigiamai ir neigiamai apie nausėdijas atsiliepiančių straipsnių skaičius yra maždaug apylygis, tačiau laikui bėgant vėl pasimato ryškus skirtumas ne nausėdijų naudai.

8. Grafikas. Straipsnių apie nausėdijas skaičius per mėnesį ir pateikiamas požiūris.

Šaltinis: autoriaus atliktos turinio analizės duomenys.

Nausėdijų statybų išaldymo poveikį požiūriui į okupaciją dar geriau paneigti padeda grįžimas prie visuomenės nuomonės apklausų dėl nausėdijų išardymo. Pirmu numeriu pažymėtame grafike 2009 metų gruodį matomas aukštas palaikymas žymiai smunka kitų metų kovo mėnesio apklausose. Tai gali reikšti, kad dažnas kalbėjimas apie nausėdijas tais metais ne tik, kad negerino žmonių požiūrio į okupaciją, bet tai gali būti viena iš pagrindinių jo smukimo kovo mėnesio apklausose priežasčių. Kitoje apklausoje, birželio mėnesį, žmonių palaikymas grįžta ir net aplenkia buvusį iki tol. Ir tai įvyksta

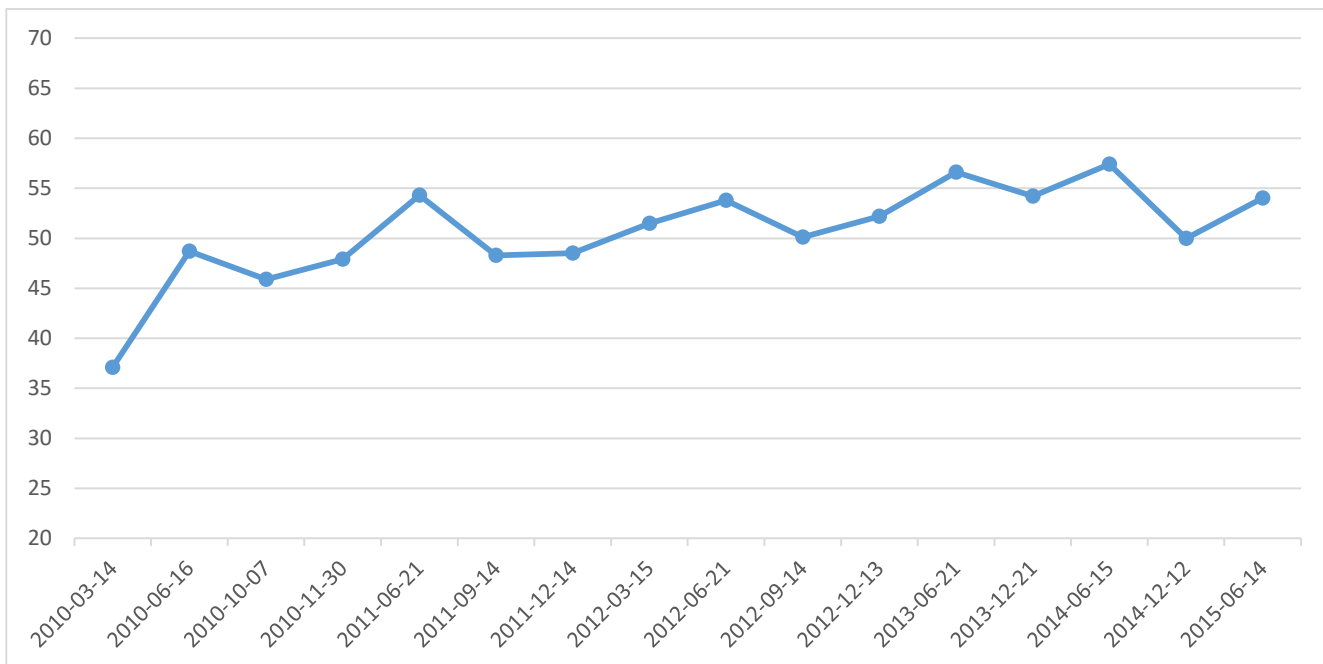
¹⁰⁰ Barak Ravid, „Netanyahu Declares 10-month Settlement Freeze `To Restart Peace Talks‘“, *Ha'aretz*, 2009, <<http://www.haaretz.com/news/netanyahu-declares-10-month-settlement-freeze-to-restart-peace-talks-1.3435>> [Žiūrėta 2016 04 23]

atliekant apklausą nepraėjus daug laiko po jau anksčiau aptartos ir išskirtinės *Yom Ha'Shoah* dienos. Šiame etape pasitaikęs spartus žydų palaikymo okupacijai nuosmukis truputį susilpnina darbo aiškinamąją galią, nes nuosmukis pastebimas būtent po sausio 27 dieną vykusios Tarptautinės Holokausto dienos. Tačiau galima ginčytis, kad veikiant išskirtinėms nausėdijų statybų iššaldymo sąlygoms ir daugumai žiniasklaidos naujienų portalų kritikuojant tolimesnę nausėdijų statybą, visuomenė galiausiai buvo viso to iš dalies paveikta. Nepaisant to, tai parodo ir augančią *Yom Ha'Shoah* dienos svarbą Netanyahu valdymo metu.

3.3.3. Izraelio žydų palaikymas Palestinos okupacijai po *Yom Ha'Shoah* minėjimų

Kaip atskleidžia pavadinimas, šioje tyrimo rezultatų vertinimo dalyje rašoma konkrečiai apie *Yom Ha'Shoah* dienos svarbą visuomenės požiūriui į okupaciją, bandant tai pagrįsti surinktais duomenimis apie priklausomą kintamąjį. Galima sakyti, kad įvadas į šią argumentacijos dalį yra pateikiamas jau prieš tai buvusioje dalyje, parodant, kad 2010 metais būtent po *Yom Ha'Shoah* gerokai šoktelėjo žydų palaikymas okupacijai ir pabrėžiant šios dienos minėjimo ritualus. Įdomu tai, kad šis palaikymo išaugimas nebuvo vienkartinis. Žemiau esančiame grafike pateikiama paskutinių šešerių metų ištrauka iš pirmajame grafike demonstruotų Izraelio visuomenės nuomonės apklausų rezultatų apie palaikymą nausėdijų išskeldinimui.

9. Grafikas. Prieš nausėdijų išskeldinimą pasisakantys Izraelio žydai nuo 2010-03 iki 2015-06, procentais

Šaltinis: autoriaus susistemintų apklausų duomenys.

Iš pateikiamų duomenų galima pastebėti, kad išaugimas 2010 metų birželio mėnesį buvo ne vienintelis, o tik pirmas žingsnis į kasmetinį tolerancijos okupacijai padidėjimą. Duomenys rodo, kad kiekvienais metais, būtent birželio mėnesį, neilgai trukus po *Yom Ha'Shoah* minėjimo atliktų apklausų, rezultatai yra aukštesni. Tiesa, padidėjimas nebūna itin ženklus, pavyzdžiui, 2012 metų birželį, lyginant su prieš tai atlikta kovo mėnesio apklausa, pokytis net neišeina iš paklaidos ribos. Vis dėlto, šešerius metus iš eilės pastebimas padidėjimas būtent birželio mėnesiais leidžia pamatyti bendrą vaizdą ir reikšmingą vidutinį 5,3 procentų pokytį, lyginant su ankstesniais mėnesiais.

Tokio kasmetinio okupacijos palaikymo didėjimo negalima nurašyti atsitiktinumui. Tai taip pat siejasi ir su anksčiau paminėtais tyrimų rezultatais ir aprašytu *Yom Ha'Shoah* dienos kontekstu - visos minėjimui skirtos apeigos tik patvirtina jos svarbą ir įtaką kasdieniam Izraelio žydų gyvenimui. Atlikta turinio analizė apie Holokausto diskurso naudojimą parodė, kad visais tirtais metais, 2005, 2006 ir 2010, yra jaučiamas aiškus, didesnio ar mažesnio intensyvumo diskurso išaugimas, trunkantis nuo sausio mėnesio iki pat gegužės. Remiantis tuo, galima teigti, kad tokie išaugimai ir šiuo laikotarpiu veikia žydų nuomonę apie Palestinos okupaciją ir nausėdijas. Paaiškinimo, kodėl tai tapo kasmetiniu reiškiniu tik nuo 2010 metų, galima ieškoti grįžtant prie pačios Benjamin Netanyahu asmenybės. Kaip jau minėta, 2009 metais išrinktas premjeras pakeitė kiek nuosaikiau apie Holokaustą pasisakančią Ehud Olmert. Būtent nuo jo atėjimo į valdžią galima pastebėti vis griežtesnę ir dažniau pasitaikančią retoriką, kuria Izraelio piliečiams primenama apie Holokausto pasikartojimo grėsmes.¹⁰¹

Taigi žvelgiant į priklausomo kintamojo duomenis, visuomenės palaikymą nausėdijoms ir tuo pačiu okupacijai, natūraliai kyla klausimas – kodėl per paskutinius penkiolika metų būtent tuose trijuose etapuose visuomenės palaikymas Palestinos okupacijai didėjo. Šioje dalyje buvo tikrinamos visos kylančios abejonės ir potencialūs kontrargumentai, kurie sėkmingai paneigiami naudojantis atliktų turinio analizių duomenimis. Taip pat svarbu tai, kad reikšmingos šalutinių kintamųjų įtakos visuomenės nuomonei apie nausėdijas rasta nebuvo. Turinio analizėje galima pastebėti tik pavienius atvejus, kuomet būtų kuriamas konkretus okupacijos ar nausėdijų pateisinimą skatinantis diskursas. Todėl galima drąsiai teigti, kad šioje dalyje pateikiami rezultatai aiškiai patvirtina anksčiau išsikeltą prielaidą, kad palaikymas didėjo būtent dėl to, kad tais laikotarpiais buvo daugiau kalbėta apie Holokaustą. Ar tai būtų šios tragedijos minėjimui skirtos dienos jubiliejus, ar naujo memorialo

¹⁰¹ Janušonis, p. 43.

atidarymas, ar tiesiog labiau Holokausto diskursą naudojančio šalies vadovo išrinkimas – visa tai parodo kiekybinį, o kartais ir kokybinį kalbėjimo išaugimą tam tikrais laikotarpiais, kuris galiausiai turėjo reikšmingos įtakos visuomenės požiūriui į Palestinos okupaciją. Apibendrinantys tiriamosios dalies argumentai pateikiami lentelėje (1. Lentelė).

1. Lentelė. Apibendrinanti informacija pagal skirtingus laikotarpius.

	Parama okupacijai	Holokausto diskurso intensyvumas	Kalbėjimas apie nausėdijas	Apibendrinimas
2004-06-2006-09	Kilo nuo 35,2 % iki 48,2 %	Išskirtinis suintensyvėjimas pasireiškia 2005 metų sausio ir gegužės mėnesiais, kiek mažesnis 2006 metų sausio ir balandžio mėnesiais	Apie nausėdijas daugiausiai kalbama 2005 metų rugpjūtį ir daugiausia neigiamai	Holokausto diskursas suintensyvėja per Tarptautinę Holokausto atminimo dieną ir Yom Ha'Shoah. 2005 išskirtiniai, jubiliejiniai metai, todėl dar didesnis nei įprastai diskurso intensyvumas didina ir paramą okupacijai.
2009-12-2010-06	Nuo 47,9 % krito iki 37,1 % kovo mėnesį ir vėl kilo iki 48,7 % birželį	Išskirtinis suintensyvėjimas sausio ir balandžio mėnesiais	Apie nausėdijas daugiausiai kalbama 2009 gruodžio mėnesį ir daugiausia neigiamai	Intensyvus neigiamas kalbėjimas apie nausėdijas sumažino palaikymą okupacijai kovo mėnesio apklausoje, tačiau intensyvumui sumažėjus ir po Yom Ha'Shoah dienos palaikymas vėl išaugo
2010-03-2015-06	Kiekvienais metais kilo būtent birželio mėnesiais	Daroma prielaida, kad tendencija išlieka ir diskursas suintensyvėja sausį ir balandį arba gegužę	Duomenys nebuvo rinkti	Atėjus į valdžią agresyviau Holokausto diskursą naudojančiam B. Netanyahu, palaikymas okupacijai išauga kiekvieną birželio mėnesį, po Yom Ha'Shoah dienos

Šaltinis: autoriaus surinktos informacijos duomenys.

Išvados

Magistriniame darbe tęsiamas bakalauriniame pradėtas gilinimasis į Holokausto priminimo politiką Izraelio valstybės viduje. Ankstesniu tyrimu buvo išsiaiškinta, kad Izraelio sprendimų priėmėjai išties aktyviai naudoja Holokausto diskursą kalbėdami apie dabartinius valstybės iššūkius ir pagrįsdami tam tikrus strateginius interesus. Įsitikinus, kad toks diskursas tikrai egzistuoja, kyla natūralus tolimesnis klausimas – ar toks priminimas turi kokios nors įtakos valstybės politikam

gyvenimui ir pasirinkimams. Todėl magistro darbu siekiama iširti ar Holokaustą primenantis diskursas turi poveikį Izraelio visuomenei ir kaip tai gali ją paveikti.

Naudojantis sutapimo metodu yra pritaikomas istorinės viktimizacijos priminimo poveikį dabartinių žalingų veiksmų pateisinimui aiškinantis teorinis Michael Wohl ir Nyla Branscombe modelis. Darbo eigoje atsiskleidė, kad teorinis analizės pagrindas puikiai tinka darbo tyrimui. Minėti autoriai tikrino savo teorines prielaidas atlikdami eksperimentą, kuriuo patvirtino tai, kad vidinės grupės nariams priminus apie jų grupės patirtą istorinę viktimizaciją jie pradeda atlaidžiau žvelgti į dabar jų pačių grupės daromą žalą kitiems. Tai yra viktimizacijos priminimas paskatina juos ieškoti savo grupės veiksmų pateisinimo legitimuojant savo grupės veiksmus arba permetant kaltę kitai grupei, įvardijant tai kaip atsaką. Šiame tyrime toks analizės pagrindas yra pritaikomas ir aiškinamasi analogiška situacija tik išplėtus apklaustųjų ribas iki visos valstybės masto. Naudojamasi visuomenės nuomonės apklausomis ir Holokausto priminimo apraiškomis, kad būtų tiksliai pritaikytas teorinis pagrindas ir iširta, ar po Holokausto priminimo atvejų Izraelio žydų populiacija pradeda labiau toleruoti žalingą veiklą prieš kitą grupę – Palestinos okupaciją.

Atliktas tyrimas parodo, kad būtent po didžiausio atgarsio Izraelio spaudoje susilaukusių Holokausto priminimo atvejų jaučiamas ryškus Izraelio žydų palaikymo Palestinos okupacijai išaugimas. Nustatyti trys tokio augimo etapai: nuo 2004 metų birželio iki 2006 metų rugsėjo, nuo 2010 metų kovo iki birželio, bei visais toliau sekusių metų birželio mėnesiais. Naudojant kiekybinę turinio analizę atrasti ir konkretūs laikotarpiai, kurių metu buvo daugiausiai kalbama apie Holokaustą. Tai yra 2005 ir 2010 metų pirmoji pusė, bei kiekvienų metų balandžio arba gegužės mėnesiai, pradedant 2010-aisiais. Didžiausias išaugimas paaiškintas tuo metu vykusiais išskirtiniais Holokausto minėjimais. 2005 ir 2010 metais buvo Aušvico išvadavimo jubiliejai, o nuo 2010 metų diskurso suintensyvėjimas aiškinamas radikalesne į valdžią atėjusio premjero, Benjamin Netanyahu, retorika ir Holokausto svarbos iškėlimu. Tokiu būdu patvirtinama hipotezė, jog Holokausto diskursas turi poveikį Izraelio žydų nuomonei apie Palestinos okupaciją. Turinio analizės būdu yra iširiamas ir šalutinių kintamųjų veikimas tuo metu, kai visuomenės palaikymas okupacijai augo. Nustatyta, kad nors spaudoje ir buvo daug kalbama apie nausėdijas, medijos visgi nuolatos skatino nepalaikyti okupacijos ir ardyti žydų nausėdijas Palestinoje. Todėl šalutiniai kintamieji greičiausiai jokios reikšmingos įtakos žmonių sprendimams nepadarė.

Įrodytos prielaidos didina reikšmę ir viso tyrimo teorinei vertei. Žinia, kad Izraelyje naudojamas istorinę viktimizaciją primenantis diskursas iš tiesų tarnauja politikos legitimacijai, gali reikšti, kad tai veikia ir kitose valstybėse. Žinoma, norint sukurti universalų teorinį modelį, įrodantį, kad visuomenė

yra visais atvejais paveikiama viktimizacijos priminimo, reikėtų pateikti bent keletą papildomų atvejų tyrimų. Nepaisant to, gan tvirtas prielaidas galima kelti ir iš vieno atvejo, jeigu jis parodo, kad tai turi reikšmingą poveikį visai vidinės grupės populiacijai. Taip pat svarbu išskirti ir tai, kad šis tyrimas nepajėgus išsiaiškinti, ar Holokausto priminimas pats savaime yra pakankamas kintamasis, galintis paveikti visuomenės nuomonę. Iš analizuotų duomenų galima drąsiai teigti, kad tai yra būtinas faktorius, nes būtent jam veikiant palaikymas auga labiausiai, tačiau duomenys neleidžia konkrečiai įvertinti, kokie dar kintamieji galėjo veikti tuo metu. Taigi, nors galima nustatyti, kad Holokausto priminimas yra būtina sąlyga, sunku pasakyti ar tai yra pakankama sąlyga visuomenės nuomonei paveikti.

Be atsakymo į pagrindinį klausimą tyrimas dar kartą patvirtina, kokią didelę dalį žydų gyvenimuose vis dar užima Holokaustas ir koks svarbus jo vaidmuo pačioje valstybėje. Darbo pridėtinė vertė pasireiškia ir tuo, jog jis leidžia įvertinti kai kuriose valstybėse pastebimą istorinės viktimizacijos akcentavimą. Tikėtina, kad žinojimas apie diskurso naudojimą kaimyninių valstybių sprendimų priėmėjams galėtų padėti iš anksto numatyti bręstančią konfliktinę situaciją. Darbas gali veikti ir kaip universalus teorinio modelio pradžia apie istorinės viktimizacijos poveikį ir naudojimą. Todėl ateities tyrimuose pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, ar Holokaustas Izraelyje yra pakankama sąlyga ir kokioms dar sąlygoms veikiant didėjo palaikymas okupacijai. Ištyrus tai, galima pereiti ir prie universalus modelio kūrimo, kuris leistų tikrinti ir vertinti viktimizacijos naudojimo atvejus kitose šalyse.

Literatūros sąrašas

- Aljazeera, „World leaders react to Iran nuclear deal“, 2015. <<http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2015/04/world-leaders-react-iran-nuclear-deal-150403020548163.html>> [Žiūrėta 2016 01 16]
- Baker, Ahmad M., „The psuchological impact of the Intifada on Palestinian children in the occupied West Bank and Gaza: An exploratory study“, *American Journal of Orthopsychiatry*, Vol. 60, 1990, p. 498.
- Baker, Luke, „In three-day push, Netanyahu draws right-wing votes and captures Israel election“, *Reuters*, 2015. <<http://www.reuters.com/article/2015/03/18/us-israel-election-fallout-idUSKBN0ME10120150318>> [Žiūrėta 2016 01 16]
- Bothe, Michael, „Terrorism and the Legality of Prie-emptive Force“, *European Journal of International Law*, Vol. 14, No. 2, 2003, p. 228.
- Brewer, Marilyn B., „Ingroup Identification and Intergroup Conflict: When Does Ingroup Love Become Outgroup Hate?“, *Social Identity, Intergroup Conflict, and Conflict Reduction*, Oxford University Press: 2001, p. 17.
- Calabrese, Andrew, „Casus Belli: U.S. Media and the Justification of the Iraq War“, *Television New Media*, vol. 6, no. 2, 2005, p. 156.
- Coalson, Robert, „Putin Pldedges to Protect All Ethnic Russians Anywhere. So, Where are they?“, *Radio Free Europe*, 2014, < <http://www.rferl.org/content/russia-ethnic-russification-baltics-kazakhstan-soviet/25328281.html>> , [Žiūrėta 2016 03 05]
- Dorsey, James M., „Gaza War: New Palestinian Resolve Changes Paradigm“, *S. Rajaratnam School of International Studies*, 2014.
- Eckhardt, William, „Civilian Deaths in Wartime“, *Security Dialogue*, vol. 20, no. 1, 1989. P. 89

Erlanger, Steven, "Israel Dares to Recast a Story Set in Stone", *The New York Times*, 2005, <http://www.nytimes.com/2005/02/13/arts/design/israel-dares-to-recast-a-story-set-in-stone.html?_r=0> [Žiūrėta 2016 04 21]

Finkelstein, Norman G., *The Holocaust Industry: Reflections on the Exploitation of Jewish Suffering*, 3 leid. London: Verso, 2003,

Finkelstein, Norman, "The Holocaust Industry", *Index on Censorship*, Vol. 29, 2 leid, 2000.

Flavell, John H., Henry M. Wellman, „Metamemory“, *American Psychological Association*, 1975, p. 4.

George, Alexander L., Andrew Bennett, *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*, London: MIT Press, 2005.

Gur-Ze'ev, Ilan, Ilan Pappé, „Beyond the Destruction of the Other's Collective Memory: Blueprints for a Palestinian/Israeli Dialogue“, *Theory, Culture and Society*, vol. 20, p. 93-108, 2003.

Guzman, Timothy Alexander, "A "Nuclear-Free Zone" in the Middle East? Why Israel will not Join the Non-Proliferation Treaty", *Global Research*, 2013. < <http://www.globalresearch.ca/a-nuclear-free-zone-in-the-middleeast-why-israel-will-not-join-the-non-proliferation-treaty/5351738?print=1>> [Žiūrėta 2016 01 15]

Haaretz, „Who has the Mideast's Strongest Military?“, 2014, <<http://www.haaretz.com/israel-news/1.623249>>, [Žiūrėta 2016 01 18]

Hanauer, Laurence S., "The path to redemption: Fundamentalist Judaism, territory, and Jewish settler violence in the West Bank", *Studies in Conflict and Terrorism*, Vol. 18, 1995, p. 262.

History, „1945: Soviets liberate Auschwitz“, < <http://www.history.com/this-day-in-history/soviets-liberate-auschwitz> > [Žiūrėta 2016 04 21]

Holocaust Encyclopedia, „Introduction to the Holocaust“, <<http://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10005143>>, [Žiūrėta 2016 02 21]

Yehuda, Rachel, et al. „Low Cortisol and Risk for PTSD in Adult Offsprings of Holocaust Survivors“, *Journal of Psychiatry*, 157:8, 2000, p. 1252-1259, <<http://ajp.psychiatryonline.org/doi/pdf/10.1176/appi.ajp.157.8.1252>> [Žiūrėta 2016 04 16]

Israel Defence Forces, „Rocket Attacks on Israel From Gaza“, 2014,<<https://www.idfblog.com/facts-figures/rocket-attacks-toward-israel/>>, [Žiūrėta 2016 01 17]

Israel Government Portal, „Holocaust Remembrance“, <<http://www.gov.il/FirstGov/TopNavEng/EngSubjects/ENGHolocaust/EHHistorical/>> [Žiūrėta 2016 04 20]

Israel Ministry of Foreign Affairs, „Address by PM Netanyahu at Auschwitz concentration camp“, 2010, <http://mfa.gov.il/MFA/AboutIsrael/History/Holocaust/Pages/Address_PM_Netanyahu_at_Auschwitz_27-Jan-2010.aspx> [Žiūrėta 2016 04 21]

Issacharoff, Avi, “Palestinians say no peace talks without settlement curbs”, *Ha'aretz*, 2010, <<http://www.haaretz.com/israel-news/palestinians-say-no-peace-talks-without-settlement-curbs-1.316755>> [Žiūrėta 2016-04-13]

Janušonis, Tautvydas, „Holokausto vaidmuo Izraelio strateginėje kultūroje“, Bakalaurinis darbas, VU TSPMI, 2014.

Jaspal, Rusi, Maya A. Yampolsky, “Social representations of the Holocaust and Jewish Israeli identity construction: insights from identity process theory“, *Social identities: Journal for the Study of Race, Nation and Culture*, p. 201-224, 2011.<<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13504630.2011.558374>> [Žiūrėta 2016 01 16]

Jewish Virtual Library, „Yom Ha‘Shoah – Holocaust Memorial Day“, <
<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/yomhashoah.html> > [Žiūrėta 2016 04 20]

Jewish Virtual Library, „Vital Statistics: Jewish Population of the World“,
 <<https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Judaism/jewpop.html> > [Žiūrėta 2016 04 16]

Kalpou, Jeffrey M., Rebecca Davis Gibbons, „The days after a deal with Iran: Implications for the nuclear nonproliferation regime“, *RAND Corporation*, 2015.

Katz, Lisa, „Top 9 English-Language Israeli Newspapers“, *Judaism*, 2015, <
<http://judaism.about.com/od/israel/tp/israelpaper.htm>> [Žiūrėta 2016-03-12]

Kelman, Herbert C., “Acknowledging the Other’s Nationhood: How to Create a Momentum for the Israeli-Palestinian Negotiations”, *Journal of Palestine Studies*, Vol. 22, No. 1, 1992, p. 34.

Kelman, Herbert C., „The Israeli-Palestinian Peace Process and Its Vicissitudes: Insights From Attitude Theory“, *American Psychologist*, Vol. 62, No. 4, p. 287-303, 2007.

Keohane, Robert O., “Lilliputians’ Dilemmas: Small States in International Politics“, *International Organization*, Vol. 23, No. 2, 1969.

Korn, Alina, „Reporting Palestinian casualties in the Israeli press: the case of Haaretz and the Intifada“, *Journalism Studies*, 5:2, 2004, p. 260, <
<http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1461670042000211212>> [Žiūrėta 2016 04-13]

Lazareva, Inna, „Palestinian Authority formally joins ICC – bu what will it mean for Israel and PA?“, *The Telegraph*, 2015,
 <<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/palestinianauthority/11505741/Palestinian-Authority-to-formally-join-ICC-but-what-will-it-mean-for-Israel-and-PA.html> > [Žiūrėta 2015 05 26]

Liebes, Tamar, „Acoustic space: the role of radio in Israeli collective history“, *The Hebrew University*, Jerusalem, 2006.

Meyers, Oren, Eyal Zandberg, Motti Neiger, „Prime Time Commemoration: An Analysis of Television Broadcasts on Israel’s Memorial Day for the Holocaust and the Heroism“, *Journal of Communication*, vol. 59, 456-480, 2009.

Mor, Ben D., „Accounts and impression management in public diplomacy: Israeli justification of force during the 2006 Lebanon war“, *Global Change, Peace and Security*, 21:2, 2009, p. 231.

Netanyahu, Benjamin, “PM Netanyahu’s Speech at the 37th Zionist Congress”, Prime Minister’s Office, 2015, <<http://www.pmo.gov.il/English/MediaCenter/Speeches/Pages/speechcongress201015.aspx>>, [Žiūrēta 2016 01 16]

Olesen, Thomas, “Global Injustice Memories: The 1994 Rwanda Genocide”, *International Political Sociology*, Vol. 6, 2012, p. 373-389, <<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/ips.12003/epdf>> [Žiūrēta 2016 01 16]

Olick, Jeffrey K., Daniel Levy, „Collective memory and cultural constraint: Holocaust myth and rationality in German politics“, *American Sociological Review*, Vol. 62, Nr. 6, p. 921-936, 1997.

Onyoyo, Peter Onyango, „Admissibility Clause-Dilemma Facing the ICC and the Concern of War in the Gaza Strip“, *University of Nairobi, Kenya*, 2015. <<http://www.hrpub.org/download/20150510/SA4-19602615.pdf>> [Žiūrēta 2016 01 16]

Parker, Richard B., *The Six-Day War: A Retrospective*, University Press of Florida, 1996.

Ravid, Barak, „Netanyahu Declares 10-month Settlement Freeze `To Restart Peace Talks““, *Ha’aretz*, 2009, <<http://www.haaretz.com/news/netanyahu-declares-10-month-settlement-freeze-to-restart-peace-talks-1.3435>> [Žiūrēta 2016 04 23]

Rojo, Luisa Martin, „Division and Rejection: From the Personification of the Gulf Conflict to the Demonization of Saddam Hussein“, *Discourse Society*, Vol. 6, no. 1, 1995, p. 57.

Rowland-Klein, Dani, Rosemary Dunlop, „The Transmission of Trauma across Generations: Identification with Parental Trauma in Children of Holocaust Survivors“, *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, vol. 32, no. 3, 1998.

Rudoren, Jodi, Somini Sengupta, „U.N. Report on Gaza Finds Evidence of War Crimes by Israel and by Palestinian Militants“, *The New York Times*, 2015, < http://www.nytimes.com/2015/06/23/world/middleeast/israel-gaza-report.html?_r=0>, [Žiūrėta 2016 01 18]

Salem, Harriet, “The Soldier, the Settler, and the Journalist: Remembering Israel’s Withdrawal from Gaza”, *Vice News*, 2015, < <https://news.vice.com/article/the-soldier-the-settler-and-the-journalist-remembering-israels-withdrawal-from-gaza> > [Žiūrėta 2016 04 23]

Shah, Niaz A., „Self-defence, Anticipatory Self-defence and Prie-emption: International Law’s Response to Terrorism“, *Journal of Conflict and Security Law*, Vol. 12, no. 1, 2007, p. 97.

Sofer, Roni, „Peres at Bundestag: Never again“, *Yedioth Internet News*, 2010, <<http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3840407,00.html> > [Žiūrėta 2016 04 21]

Staub, Ervin, „Ingroup Identification and Intergroup Conflict: When Does Ingroup Love Become Outgroup Hate?“, *Social Identity, Intergroup Conflict, and Conflict Reduction*, Oxford University Press: 2001, p. 159.

Sugarman, Avigail, „How Ben Gurion Got The Bomb“, *The Current: A Journal of Contemporary Politics, Culture and Jewish Affairs*, 2006.

Tajfel, Henri, „Social Psychology of Intergroup Relations“, *Annual Reviews Inc.* 1982, p. 8.

Tajfel, Henri, John C. Turner, „An Integrative theory of Intergroup Conflict“, *The social psychology of intergroup relations*, 1979.

Tessler, Mark A., *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Indiana University Press, 1994, p. 523.

The Irish Times, „New Israeli Holocaust museum opened“, 2005, <<http://www.irishtimes.com/news/new-israeli-holocaust-museum-opened-1.423598> > [Žiūrēta 2016 04 21]

The National WWII Museum, „Remembering Pearl Harbor: A Pearl Harbor Fact Sheet“, <<http://www.nationalww2museum.org/assets/pdfs/pearl-harbor-fact-sheet-1.pdf> > [Žiūrēta 2016 04 16]

UN News Centre, „Genocide begins with ‚dehumanization‘: no single country is immune from risk, warns UN official“, 2014, <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=49556#.VtrDrpx9670> >, [Žiūrēta 2016 03 05]

United Nations General Assembly, „General Assembly Decides to Designate 27 January as Annual International Day of Commemoration to Honour Holocaust Victims“, 2005, <<http://www.un.org/press/en/2005/ga10413.doc.htm> > [Žiūrēta 2016 04 20]

United Nations General Assmebly, „General Assembly Marks 60th Anniversary of Liberation of Nazi Death Camps“, 2005, <<http://www.un.org/press/en/2005/ga10330.doc.htm> > [Žiūrēta 2016 04 20]

Van Evera, Stephen, *Guide to Methods for Students of Political Science*, Cornell University Press: 1997, p. 52.

Vital, David, „The Inequality of States: A Study of the Small Power in International Relations“, Seattle, Reykjavik: University of Washington Press, 2006, p. 81.

Wayment, Heidi A., „It Could Have Been Me: Victims and Disaster-Focused Distress“, *Society for Personality and Social Psychology*, Vol. 30, No. 4, 2004, p. 515-528, <<http://psp.sagepub.com/content/30/4/515.full.pdf>> [Žiūrėta 2016 04 16]

Wicken, Stephen, „Views of the Holocaust in Arab Media and Public Discourse“, *Yale Journal of International Affairs*, 2006. <http://www.yale.edu/yjia/articles/Vol_1_Iss_2_Spring2006/wicken217.pdf> [Žiūrėta 2016 01 16]

Wohl, Michael J. A., Nyla R. Branscombe, “Remembering Historical Victimization: Collective Guilt for Current Ingroup Transgressions”, *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 94, No. 6, 2008. P. 1.

Apklausų literatūros sąrašas:

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2001.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2002.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2003.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2004.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2006.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll“, Pranešimas spaudai, 2007.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, March 2008“, Pranešimas spaudai, 2008.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2008“, Pranešimas spaudai, 2008.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, September 2008“, Pranešimas spaudai, 2008.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2008“, Pranešimas spaudai, 2008.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, March 2009“, Pranešimas spaudai, 2009.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2009“, Pranešimas spaudai, 2009.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, September 2009“, Pranešimas spaudai, 2009.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2009“, Pranešimas spaudai, 2009.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, March 2010“, Pranešimas spaudai, 2010.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2010“, Pranešimas spaudai, 2010.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, September 2010“, Pranešimas spaudai, 2010.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2010“, Pranešimas spaudai, 2010.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll, March 2011“, Pranešimas spaudai, 2011.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2011“, Pranešimas spaudai, 2011.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, September 2011“, Pranešimas spaudai, 2011.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2011“, Pranešimas spaudai, 2011.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, March 2012“, Pranešimas spaudai, 2012.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2012“, Pranešimas spaudai, 2012.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, September 2012“, Pranešimas spaudai, 2012.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2012“, Pranešimas spaudai, 2012.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, Ford Foundation, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2013“, Pranešimas spaudai, 2013.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2013“, Pranešimas spaudai, 2013.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2014“, Pranešimas spaudai, 2014.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll, December 2014“, Pranešimas spaudai, 2014.

The Hebrew University of Jerusalem, Palestinian Center for Policy and Survey Research, Konrad Adenauer Stiftung, „Joint Israeli-Palestinian Poll, June 2015“, Pranešimas spaudai, 2015.

Summary

The Impact of Historical Victimization on Policy Legitimation: The Case of Palestinian Occupation

In this paper author analyzes if the constant and intense reminder of historical victimization suffered by in-group have any impact on current harmful policy against an out-group. The research problem appears from previous paper, which proves that reminder of the Holocaust is constantly being used in Israel throughout the history. But the fact that it is active, does not mean that it has a real impact on population's opinion about Palestinian occupation or the use of force. So the problem is that even though Israel's harmful policy against Palestinians, such as land annexation by building settlements is widely condemned by international community, the policy does not seem to change any time soon.

The research question is asking if the constant and intense reminders of the Holocaust have an impact on Israeli Jewish population by creating a justification for Palestinian occupation which is being manifested by the settlement policy. Main goal of the paper is to find out if this reminder of historical victimization, which is formed by Israeli politicians and other means have a legitimizing effect on public opinion about Palestinian occupation. In order to reach the main goal some objectives are set, which also represents the structure of the paper:

1. To present chosen research method – the congruence method. This method can be used to analyze causal interpretation inside the concrete case. The main idea is that the researcher can take a theory and try to measure its potential to explain the result of a certain case. If the prognosis made by the theory fits the results of the case, it can be claimed that there is a big possibility that there is a causality.
2. The second objective, just as the second chapter is set for introducing the theoretical background. The chosen theory is social identity theory and its basic assumptions are that what people are is determined by their group membership. There is also a clear division between “we” and “them” or in-group and out-group. The most important part of theory is borrowed from Michael Wohl and Nyla Branscombe and their research in political psychology on the impact of historical victimization for the feeling of collective guilt. They state that reminding the in-group about historical victimization which they once had

suffered lowers the feeling of collective guilt for harmful actions which are currently being done against an out-group.

3. The final objective and the final chapter is the case study. The variables have to be operationalized and set for analysis. The dependent variable, support for Palestinian occupation, have to be analyzed in order to detect periods of a rise. Then independent variable, the use of Holocaust discourse, is analyzed during these periods. In order to see the change in public opinion the researcher has to dig into opinion polls on support for military campaigns and Palestinian occupation. The causality should be proven by looking at the polls of different periods, because it may be the only way to control most external variables.

The hypothesis then states that the reminder of the Holocaust does have an impact on Israeli Jews' opinion about Palestinian occupation, by legitimizing harmful actions or passing responsibility to Palestinians themselves. It is later proven by the whole research, because it shows that the support for Palestinian occupation have a clear rise when the Holocaust reminder intensifies. A rise in support is seen precisely when the Holocaust discourse is most active – during international Holocaust Remembrance Day and Yom HaShoah, which is a Holocaust remembrance day in Israel. And the biggest rise in occupation support was during the anniversaries of Auschwitz liberation, when all the media was completely filled with reminders of Historical victimization.

In addition to answering the main research question, the paper once again confirms what a big part of every Jewish life is played by the Holocaust, and it also shows how important it is for the state of Israel. The paper allows to measure an impact of historical victimization, which may be used in other states as well. The good knowledge of Holocaust discourse may also contribute to the more accurate prognosis of state's behavior. Finally, such research can be used as a ground basis for further attempts in creating a universal theoretical model for the use of historical victimization and the impact it may do on political agenda.